

„Südmark“ in Slovenci.

Stranka nemških nacijonalcev je najodkritosrčnija in dosledno najodločnija, oziroma najbrezozirna med vsemi Slovanom nasprotnimi strankami v Avstriji. Ta stranka ne vé samo, kaj hoče, ampak se čuti tudi dovolj krepka, da izvrši svoj program. Ona pravi v svojem Dunajskem dnevniku (Deutsches Volksblatt od 26. oktobra t. l.) doslovno: „Mi zahtevamo izločitev Dalmacije in Galicije od stare nemške Ostmarke, da ne vstane iz nje po umetno napravljenih slovanskih večinah polagoma nova slovanska Westmarka.“ Nočemo tej stranki oporekati tukaj in dokazovati, da starejše nego nemška Ostmarka so bile tu več stoletij poprej stare slovanske, izključno slovanske zemlje; nam zadoščuje vedeti, kaj sedaj namerjajo napraviti iz teh zemelj.

„Südmark“ je najnovejše društvo, o katerem smo poročali že pred meseci, da se snuje v Gradcu, in danes nam je objaviti, da po popravi malih formalnostij isto društvo oživi zakonitim potom, bo začelo dejanski delovati med Slovenci ter po svoje pospeševati izvrševanje navedene namere nemških nacijonalcev. „Südmark“ ima pravila osnovana v zmislu programa te stranke, in ni se možno ustavljati z lahko takemu društvu na podstavi zakonov, ki so dandanes v veljavi.

Namen „Südmarke“ je, pokupovati v prvi vrsti na Štirskem slovanska zemljišča ter s temi vabiti med Slovence na kmetih, po mestih in trgih nemške kmete, rokodelce in obrtnike. Kvalitativno ni nič absolutno novega v teh namerah; kajti nemški življi navedenih vrst so se že od nekdanj naseljevali, kakor po drugih slovanskih, tako tudi po slovenskih pokrajinah. Poleg političkih namenov so, kakor smo omenili zadnjič, privabljali nemške in v obče tuje življe v te zemlje tudi vzroki, ki tiče v dosedanjem nedostatnem, kvalitativno in še bolj kvantitativno prejednostranskem ustroju občega gospodarstva med Slovani. Kar je v nameri novega društva „Südmark“ novo, je to, da hoče sistematiški širiti

nemške raznotere delavne življe med Slovenci. V sistematiškem delovanju tiči največa nevarnost; kajti ono utegne napredovati naglo in umetno. Umetno delovanje se utegne posluževati tudi ravnanja in sredstev, pri katerih ni vest preobčutna, in katera utegnejo mnogokrat biti moralnim zakonom naravnost v obraz. Agitacije utegnejo tu pa tam narod pregovarjati, da poprodá svoja zemljišča v celoti ali v odlomkih; agitacije utegnejo pod pretvezo dobrohotnosti pomagati z denarjem tudi tedaj in tam, kedar in kjer ni ravno silna potreba. Kakor vabijo novodobna, neslovanska šolska društva uboge slovanske, oziroma slovenske ljudi, da naj pošiljajo v nemške in laške otroške vrte in šole svoje otroke, ker dobé v istih vrtil in šolah knjige, obleko, hrano in jednako podporo brezplačno, ravno takó utegnejo slovenskim potrebnim ali nepotrebnim, pred vsem nezavednim in bolj ali manj lehkomišelnim slovenskim kmetom zemljišča razmerno drago ali dobro plačevati ter takó dobiti doslej slovensko zemljo za nemške naselbine. Italijanski listi so se že oglasili, da Italijanom ne bo škodovalo društvo „Südmark“, katero da vsled tega hočejo toliko rajši še podpirati v oslavljenju slovanskega prebivalstva. V tem so si slovanski nasprotniki dosledni, in to je bilo vedeti že naprej.

Vrhu tega, da bo „Südmark“ delovala sistematiški, bo nevarna tudi zaradi tega, ker se bo delovanje tega društva vjemalo z drugimi dejstvenimi činitelji, kateri imajo isto namero, če ne naravnost iztrebljati, pa vsaj potujčevati slovensko prebivalstvo. Na Slovenskem so že debeli vozli in celó niti od vozla do vozla nemškega življa; med te vozle in niti hočejo postaviti še drugih vozlov in vrvic z namero, da bi čim preje spletili gosto in trdno mrežo nemških naselbin in selišč.

Nemška obrt in trgovina je že sedaj nevarna po slovenskih pokrajinah, in znano je, da po mestih in trgih gospodujejo že Nemci ne samo gospodarski, ampak tudi politički in v nemškonacijalnem zmislu. Njim se pridru-

žuje že na Štírskem in Koroškem židovski živelj, kakor je postal nevaren pomočnik laškemu življu na Primorskem, ker v vseh teh pokrajinah ima nadmoč Nemec in Italijan, a se Žid dobriča s svojo pomočjo vedno onim, ki so krepkejši.

Na kmetih nista sicer Nemec in Italijan taka, da bi sama obdelovala zemljo na Slovenskem; ali oba sta pokupila že mnogo zemlje, nekoliko, da jo dajata slovenskemu kmetu in delavcu v najem, ali da prejemata od njega davek žuljev v obliki kolonskega sistema, nekaj in še več pa, da snujeta in vzdržujeta na slovenskih tleh raznotera podjetja bodisi večje trgovine ali velike obrti. Kar je podelila narava na Slovenskem moči za uspešno delovanje velike obrtnije, spravili so jo tujci pod svojo oblast. V tovarnah in pri raznih drugih velikih podjetjih se daje najemati slovenski živelj v obliki delavca in dninarja. Ta živelj zaradi neugodnih današnjih gospodarskih razmer popušča zemljo in domače rokodelstvo ter se upreza pod tovarniški stroj tujih podjetij. S tem se spravlja v zavisnost novih gospodarjev, in ti postajajo njegovi gospodje tudi gledé na državna prava; vsled tega glasuje, kjer ima slovenski živelj še kaj formalno političnega prava, za svoje nove kapitalistiške gospode.

Tako je dosedanje položnje na Slovenskem gledé na tuje naselbine in tuje gospodarstvo. Kar pa je ostalo še kmečkega življa pri oralu in lopati, je na mnogo strani zadolžen, torej v veliki nevarnosti, da mu dolgovi izpodmaknejo tla, na katerih so se čez tisoč let borili in trudili slovenski predniki za vsakdanji kruh.

„Südmark“ dobi povsem tem jako ugodna tla za svoje delovanje, in to društvo se bo izgovarjalo, češ, saj slovenski prebivalci bi takó ali takó prodajali svoja zemljišča, zakaj da bi jih torej ono ne moglo pokupovati za primerno ceno. V resnici utegne kak zadolžen kmet svojo zemljo temu društvu prodati ugodniše, nego bi se mu posrečilo brez takega društva. Pojedinec — ceteris paribus — utegne torej zares gmotno še na dobičku biti. Vse drugo pa je gledé na skupnost slovenskega naroda, in s tega stališča se bo Slovencem godila krivica po novem društvu.

Tudi narodi so med seboj navezani na moralne zakone, in stranka, katera izpodkopa drugo narodnost bodi si s kakoršno koli pomočjo, je ravno takó odgovorna pred etičnimi zakoni, kakor pojedinec nasproti pojedincu. To je kvalitativno analogna pregreha, in je ista toliko večja, kolikor je poštovati pojedini narod više v svetovni zgodovini ali v človeštvenem razvoju, nego pa preprostega pojedinca.

S tega stališča, s stališča ocenjevanja resnične vrednosti vsakega naroda v obče in narodov plemenitega plemena posebe, se torej ne more moralno opravičevati taka namera, kakoršna se izraža v pravilih društva „Südmark“, naj se potem dotična stranka ali politika opravičuje, kakor hoče. Ako pojedinec trpi škodo, ko se mu

prodaja zemlja med svojci bolj po nizki ceni, je to vse drugo; zemlja ostaja domačincem, in če treba, osiromačenega pojedinca prerede isti domačinci. Tudi je pomisliti, da zemlja, katero je čuval narod nad stoletja s krvjo in trudom, ne dá se poplačati z denarjem, in jedina cena je ta, da ostane zemlja onemu narodu, ki jo je varoval in poboljševal v skupnosti in po celih vrstah rodov.

Toda za zgodovinske in moralne pomisleke se današnja politika ne zmeni, in Slovencem vsiljuje novo, proti njim naperjeno kolonizacijsko društvo „Südmark“ vprašanje, kakó bi zaprečili kolikor toliko namere tega društva. Opomini, da naj bodo slovenski kmetje varčni, da naj se ne zadolžujejo, dalje, da naj kupujejo pri domačih trgovcih, rokodelcih in obrtnikih svoje potrebščine, so pač lepi, zares uvaževati, in ko bi bilo takó lahko izvrševati take nasvete, kakor poslušati, ne bilo bi se bati preveč novega nemškonačionalnega društva. Tudi od vlade se ni nadejati, da bi zaprečila oživiljenje takega društva, ker njej se je ravnati pred vsem po formalnosti zakonov, ne pa po etičnih zakonih, ki niso vselej ukovani v formalne zakone. Pač bi se dalo ugovarjati osnovi takega društva, kakoršno hoče biti „Südmark“ prvič s stališča ustavnih zakonov, ki zagotavljajo vsakemu narodu v celoti varovanje in gojenje njegove narodnosti, potem pa ravno s stališča interesov skupne države, ker ti interesi ne morejo dopuščati, da bi se tujčili avstroogerski narodi v obče in Slovenci poleg Čehov zaradi posebnega geografskega položaja še posebe.

Ali ugovarjanje zlasti s poslednjega stališča obseza veliko sumničenje, katero bi slovanski nasprotniki zavrnilili z enakim sumničenjem Slovencev. Saj imajo ti nasprotniki itak veliko sumničenj že napravljenih ravno proti Slovencem, katerim podtikajo namene, katerih niso gojili nikdar in jih ne morejo gojiti že vsled geografske leže ne.

Z druge strani pa je jako težavno biti tolikim optimistom, da se ubranijo Slovenci s svojo lastno gmotno in moralno močjo proti najnovejšemu društvu. Tu se zopet uresničuje neizogibna potreba, da avstrijski Slovani postopajo vzajemno, torej so vedejo in čutijo kot skupen del slovanske nacije ter dosledno drug drugega podpirajo na vse odločilne strani. Da se Slovenci ohranijo na svojih dosedanjih zemljah in zemljiščih, je pred vsem v njih, takoj potem pa tudi v interesu Čehov. Ti in Slovenci imajo moralno dolžnost, da nikdar ne dopusté, da bi se razširil nemški živelj nepretržno od čeških severnih mejnikov do jadranskih Primorjanov.

Ta interes je sicer tudi vzajemni z interesi celokupne države; ali ko bi ga ne hoteli umeti poklicani državniki, morajo ga umeti in imeti pred očmi slovenski in češki voditelji.

„Südmark“ je po takem društvu, katero je zavračati češkim, kakor slovenskim zastopnikom, in obojih dolžnostje, da osnujejo tako brambo, ki bi imela moč paralizovati namero „Sülmärke“.

Med tem pa je premišljevali Slovencem, kakó bi se branili po lastnih defenzivnih osnovah. Najbliža misel je res, kakor jo izraža tudi vrli Celovski „Mir“, da bi se osnovalo jednako društvo tudi na Slovenskem; dostavljali bi, da naj bi pomagali takemu društvu takoj tudi Čehi.

Na posojilnice same se ni opirati; kajti te so namenjene bolj za takó imenovani kratkodobni kredit, kateri zadoščuje v prvi vrsti obrti in trgovini, ne pa toliko kmetom, dasi ti uživajo veliko pomoč ravno od sedanjih slovenskih posojilnic.

Hranilnice, ki so bile doslej v tujih rokah, niso zadoščevale potrebam slovenskih kmetov. Napredek kaže namena, snovati tudi na Slovenskem hipotekarne banko, katere misli so se oprijeli štirski Slovenci, in katero je te dni sprožil v Kranjskem deželnem zboru g. poslanec Ivan Hribar, ko je predlagal, da bi se osnovala deželna hipotekarna banka. S takimi bankami bi bilo potrebnim slovenskim kmetom veliko pomagano, ker bi iste ne odrekale pomoči samovoljno, kakor se tu in tam godi sedaj od strani hranilnic, delujočih na Slovenskem.

Na Poznanjskem so osnovali banko na delnice, da bi Poljaki vsaj nekoliko branili se proti stomilijonski vsoti, katero je odločila pruska vlada za pokup poljskih zemljišč na Poznanjskem. Gališki Rusi so že pred več leti zbirali poseben fond za „pokupko zemlje“, in najzavedniši rodoljubi so takoj odločevali posebne vsote v ta namen. Sedaj je vzelo stvar v roke Kačkovsko društvo, in nadejati se je, da gališki Rusi dobé znaten zalog, s katerim hočejo pokupovati za obubožane kmete zemljišča, katera so v tujih rokah.

Pisec tega je pred leti v po sebnem sestavku o podjetništvih na slovenskih tleh svetoval, da bi osnovali Slovenci posebno društvo na delnice, katero bi imelo jednak namen, da bi se pokupovala zemljišča iz tujih rok, ob enem pa da bi raztezalo svoje delovanje še na druge strani in slučaje. Tako delniško društvo bi moralo tudi gledati, kje je še primeren prostor in primerna n. pr. vodna ali kaka druga naravna moč, s katero bi bilo možno osnovati tovarne ali podjetja s slovanskim kapitalom. Društvo bi moralo pokupiti take kose zemlje in take naravne sile za domača ali vsaj slovanska podjetja. Društvo bi moralo biti poleg vsega drugega tudi spekulacijsko v zmislu, da bi, kjer so dražbe neizogibne, samo pokupovalo na dražbah prodajana slovanska zemljišča.

Take kose zemlje bi oddajalo toliko časa v najem, dokler bi domači kupci ne odkupili za primerno ceno dotičnih zemljišč. Takó bi se paralizovalo tudi delovanje Súdmarke vsaj gledé na kmetijstvo.

Kar se pa dostaje gesla „Svoji k svojim“, ne bo to imelo pravega vspeha še pri toliki zavesti širšega naroda, dokler se ne osnuje trgovina in obrt takó, da bo mogla tekmovali po kakovosti in ceni s tujo trgovino in obrtjo. V ta namen je treba zopet društev na delnice s takim kapitalom, da bo možno na veliko in drobno oddajati izdelke in pridelke po cenah, kakoršne morejo postavljati tuji podjetniki. Stvari ni možno obširniše tukaj razpravljati in je dovolj, da svarimo pred optimizmom, ki tiči v tem, da bi se slovanski prostak obračal v svojih potrebah do domačincev jedino z narodnega stališča. Slovanski narod si mora osnovati raznotera društva, da bodo vsaj tekmovala, če ne presežala tujih podjetij, in sicer po kakovosti, po moči izdelkov in pridelkov. Samo ako bodo domače osnove vsaj take kakor tuje, bo možno zavest narodovo obuditi v toliko, da drugih popolnoma enakih uslovjih, priteče k domačim kreditnim zavodom, k domači obrti in trgovini. Da pa je treba poštovati tudi tovarne in vsled tega gledati, da zasnujejo, oziroma pridobe že delujoče tovarne slovanski podjetniki, je razvidno iz tega, kar smo omenili zgorej o slovanskih dninarjih in delavcih, najetih od tujih podjetništev.

Veliko se da doseči, ako se denejo na delo rodoljubi, ki so veščaki v važnih oddelkih občega narodnega gospodarstva; zajedno se je nadejati na prvem mestu denarne podpore od češkega kapitala, ker so razlogi preočitni, da bi Čehi ne umeli skupnega interesa, ki ga imajo s Slovenci za ohranjenje narodnosti teh dveh slovanskih oddelkov.

Slovenci, kakor Slovani v obče, pa so le prekasni in se zganejo še le, kedar je že nevarnost velika. Stvar gledé na namero Súdmarke je jasna že od začetka, torej tadi ni treba še le čakati, kake vspehe bo ona imela. Društvo bi se ne bilo osnovalo, ko bi se ne nadejalo, da mu bo dohajala zadostna podpora; torej se je treba zganiti ob začetku. Ta potreba je bila že zdavna dejanska med Slovenci, in se je torej še povečala po osnovanem društvu Súdmark.

Fr. Podgornik.

O kritiki dr. Mahniča.

II.

K nasprotniškim razpravljanjem o nam očitnem razširjanju protestantskih načel.

Naš častiti gospod nasprotnik se rad giblje v robatih protislovjih. Saj nas sumniči nekatoliškega mišljenja; nepriznanja papeške avtoritete in razširjanja vstočnega

razkola jedino povodom v našem „Slovanskem Svetu“ v odlomkih sporočene brošure, katera, kakor smo dokazali zgorej, spoštuje v rimskem papežu občega pastirja, učitelja in očeta vernikov, torej varuje pravo poslednjih, obračati se neposredno do njega, poštevajo njegove (papeževe) mnogokrat navedene razsodbe kot norme, katere vežejo vse vernike, torej tudi škofe, brošura, s kratka

hoče, da ima papeška avtoriteta veljavo ne samo teoretiški, kakor hočejo latinizatorji, ampak tudi praktično. On nas sumniči, kakor smo videli zgoraj, tudi razširjanja cezaro-papistiških načel, torej stremljenja, oblast države ali prav za prav njenega vrhovnika ali poglavarja raztegniti tudi na cerkveno polje, torej povišati jo; zajedno pa nas sumniči, tudi demokratsko-revolucionarnih tendencij, torej namere, oblast države in njenega vrhovnika izpodkopati. Potem ne moremo se čuditi, ako nas nasprotnik take narave sumniči tudi razširjanja protestantskih načel.

Dr. Mahnič določuje sicer v svojem „Rimskem katoliku“, kakor je bilo že omenjeno bistveno razliko katoliške in grško-vstoečne (razkolne) cerkve do cela prav s tem, da poslednja taji Primatus iurisdictionis in nezmotnost papežev, vsled česar je dosledno pač izključena ne samo disciplinarna, ampak dogmatska razlika med obojestranskimi nazori glede na razmerje škofov k njim podrejenemu duhovenstvu z jedne strani, in skupne hierarhije k lajikom z druge strani.*) Ako torej dr. Mahnič v „Rimskem katoliku“ pag. 56 vidi jedro protestantske krivovere takisto do cela prav v tako imenovanem občem svečenstvu, katero je skušal utemeljiti Luter, torej v tajanju božjega začetka hierarhije: kaže sam na propad, ki se ne da prekoračiti, na propad, ki je med vstoečnimi razkoleniki in zapadnimi heretiki, in ta propad bi ga bil moral zadrževati, da bi nas, katere sumniči vstoečnega razkola, ne sumničil, in sicer ravno v stvareh cerkvene hierarhije, zajedno tudi razširjanja protestantskih načel.

Po logiki navadnih ljudi ne more namreč kdo, ki zagovarja nazore grško-vstoečne cerkve o bistvu hierarchia ordinis, katere se drži kot božje naredbe, zagovarjati tudi načela protestantizma, ki taji opravičenje te hierarhije. In kazanje na to, kakor tudi vsebina z nasprotniške strani napadene brošure, katera ni zadovoljna s tem, postavljati cerkev kot skupnost vseh vernikov, kar bi bilo takisto prav, temveč poštevati isto cerkev izrecno kot hierarhijo in lajike obsezajočo družbo, zajedno varuje mesto (položenje) in prava vseh stopinj hierarhije, — to bi popolnoma zadoščevalo, da bi mi nasprotniško sumničenje, kakor da bi se mi nagibali k protestantskim načelom, ne samo zavrnilo temeljito, ampak naravnost osmešilo.

Ali za naše čitatelje ne utegne biti brez zanimivosti, da pobliže spoznavajo tudi na to stran popolnoma bosa ali neosnovane trditve, in na te trditve zasnovane

slepivne sklepe, torej modrost in način bojevanja latinizatorjev. Držali se bomo torej tudi tukaj svojega sklepa, nikakor ne puščati nasprotniških razpravljanj brez odgovora, da združimo v naslednjem logično urejeni hod mislij našega častitega nasprotnika, da bomo potem iste misli oprovračali točko za točko, kakor smo to izvršili zgoraj.

Dr. Mahnič, ki kaže še na pag. 65 svojega članka nato, da navaja mnogokake nazore v našem „Slovanskem Svetu“ v odlomkih sporočene brošure kot sorodne z nazori reformatorjev XVI. veka, trdi na pag. 66. že s popolno pozitivnostjo, da navedena brošura namerja razširjanje krivovere Luterjeve, specijalno nauk o splošnem svečenstvu. In to prečudno trditev, katera je z njegovimi drugačnimi sumničenji v robatem protislovju, skuša utemeljiti s tem, da brošura:

1) sicer pripoznava v svetem pismu (Act. XX: 28) utemeljeni veliki pomen in avtoriteto škofov, ki so od svetega Duha postavljeni, da bi vladali cerkev, da pa prideva besedi „vladati“ s pomočjo grškega izvirnega teksta svetega pisma popolnoma protestantskemu zmislu odgovarjajoči pomen, ko dvomi o pravu vladanja in sicer pravega pristnega vladanja škofov celo v čisto cerkvenih zadevah, katere škofo je poštevati ne kot same ministre, ampak kot vladarja vernikov (svečnikov, drugih klerikov in lajikov) pag. 66, 70, 71, 186, 188 „Rimskega katolika“, da zaradi tega

2) vidi v škofih samo najznatniše organe cerkve Kristove (pag. 186),

3) in skuša to opravičevati s popolnoma neprimernim razlaganjem nekaterih mest svetega pisma (pag. 66, 67, 188, 189). Poleg tega da

4) prisvaja vernikom tudi nasproti škofom prava, da, posebe povdarja trditve, da noben živelj, ki sestavlja cerkev, ni brezpraven, toliko bolj da torej pristajajo svečnikom posebna prava (pag. 67);

5) zahteva za svečenike in lajike celó volilno pravo in pravo udeleževati se cerkvenih sinod na podstavi svetega pisma in sporočila v obče (pag. 67, 189; 190, 191, 192); konečno pa

6) skuša v namen oslavljenja avtoritete škofov položeno svečnikov povzdigniti na podstavi svetega pisma in veljavnega cerkvenega prava, sosebo pa izreka svetega Hieronima, ali prav za prav postaviti svečenike jednako škofom. —

Na te razloge, s katerimi se vrši boj z nasprotniške strani, nam je, da dokažemo njih vsestransko ničevost, odgovoriti naslednje, in sicer:

K 1) Dotični doslovni tekst z nasprotniške strani napadene brošure (pag. 16), kakor ga je priobčil naš „Slovanski Svet“, se glasi:

„Nobenemu Slovencu ni prišlo še na misel, da bi dvomil o velikem pomenu in avtoriteti škofov, teh naslednikov blagovestnikov Kristove cerkve, katere najzna-

*) Florentinski generalni koncil je to izrecno pripoznal; katoliška cerkev pripoznava toraj hierarhiške stopinje razkolenikov kot veljavne, in je ravno zategadelj zopetno posvečenje h katoliški jednoti vračajočega se grško-vstoečnega škofa in klerika v obče naravnost izključeno. Iz tega je tudi razlagati, zakaj da nagovarjajo papeži ne samo katoliške, ampak tudi razkolne škofo kot „venereabiles fratres“.

menitiški organi so oni; kajti vsakemu so znane tudi v okrožnici naznanjene besede sv. pisma: Act. XX. 28: „Pazite torej na se in na vso čredo, nad katero vas je sveti Duh postavil v škofo, da bi vladali cerkev Božjo, katero je pridobil z lastno krvjo.“ Ali to vladanje ne pomenja posvetnega vladanja, kakor dokazuje to že izvorni grški tekst, v katerem namestu besed „vladati cerkev božjo,“ je brati: „cerkev Gospodovo pasti“. V istem smislu pošteva „vladanje“ tudi sv. Peter; kajti on obojih svojih listov niti ne daje škofom ali najstarejšim, ampak vernikom, katere imenuje I. Petr. II. 9: izvoljeni rod, kraljevo duhovščino, posvečeno ljudstvo; in v tem listu do vernikov I. Petr. V. 2. 3; poučuje on tudi škofo ali starejše kot so starejše o njih poklicu z naslednjimi besedami: „Pazite na vam izročeno čedo božjo, in ne izvršujte nadzorstva iz sile, ampak z veseljem po božji volji, ne iz škodljive sebičnosti, ampak iz nagnenja, ne kot zapovedniki nad izvoljenci, ampak da bi postali vzor čredi.“

Ako torej povdarja kdo veliki pomen in avtoriteto škofov, ter iste priznava izrecno in izključno kot „najznamenitejše organe“ cerkve Kristove: ne more se isti pametno sumničiti nagnenja h krivoveri Lutrovi, najmanj pa, da jo stremlje razširjati. Najbolj bi se moral varovati takega sumničenja naš častiti gospod nasprotnik ne samo zaradi tega, ker v pogledu na njegovo zgorej dokazano stremljenje, „potestas ordinis,“ to sredstvo „successionis apostolicae,“ zmanjšati, da, malo ne odstraniti, je dejanski jako blizo krivoveri reformatorjev XVI. stoletja; ampak sosebno zaradi tega, ker on sam, kakor je bilo že navedeno, vidi jedro te krivovere v takó imenovanem splošnem svečeništvu, to pa naravnost izključuje vsakateri pomen škofov in hierarhije v obče.

Dr. Mahnič je utegnil to čutiti sam, kajti poslučuje se zopet tudi tukaj znanega sredstva, da iz zgorej navedenega teksta brošurinega popolnoma zamolčuje najvažnejši del, specijalno posebe povdarjano priznanje škofov, in, kar je pomniti dobro, jedino škofov kot naslednikov apostolov. V tem priznanju tiči namreč poblize zaznamovanje velikega pomena in avtoritete, torej tudi področja škofov, katero ne more biti manjše od področja, katero je Bog in človek odkazal apostolom. Ako bi torej naš častiti gospod nasprotnik ne bil z zamolčanjem popačil najvažnejšega dela: bilo bi mu po pameti jedva možno, kot nevarno ali heretiško povstavljeni v istem tekstu nahajajočo se trditev, da v latinskem prevodu svetega pisma rabljena beseda „rego“ ne pomenja posvetnega vladanja.

Dejanski se je pa zgodilo, in jedino naš častiti gospod nasprotnik sam bi mogel odgovoriti, ali ga je vodilo k temu le prevečkrat rabljeno načelo „calumniare audacter, semper aliquid haeret,“ ali pa hlepenje da bi v disertaciji lesketal kot teolog, zajedno kot filolog, ali pa jedino njegovo nenkrotno, strastno nagnenje k vladanju, zapovedovanju in kaznovanju z virga ferrea.

Njegova dotična razpravljajna hočemo, kakor običajno, sine ira et studio pojasniti popolnoma objektivno, da so ravno ta razpravljajna, ne pa z nasprotniške strani napadene trditve brošure, nad vse nevarnega značaja, da, se morejo po pravici razglasiti kot krivoverska, in da vrhu tega našemu častitemu gospodu nasprotniku tudi v njegovi lastnosti kot filologu niso ravno na posebno čast.

Pri tem pa čudno nasprotniško sumničenje, kakor bi bil brošurin izraz „nikako posvetno vladanje“ obrnen proti posezanju cerkve v okrog državne oblasti, in odmenjen zato, da bi brošura slepila kratkovidnega čitatelja, to sumničenje prezremo popolnoma, ker brošura, držeč se izključno na cerkev (Ecclesia) nanašajoči se tekst svetega pisma, obrača se jedino proti misli, kakor da bi se ondi mogel latinskemu glagolu „rego,“ jednako, kakor včasih, četudi redkokrat nemškemu, od istega prihajajo čemu „regieren“, pridevati tudi pomen „zapovedovati“ ali „gospodovati“. Proti temu stališču brošure obrača se v resnici tudi polemika našega častitega gospoda nasprotnika, kateri pridevje besedi „rego“ pomen nemškega glagola „herrschen“ (in sicer v polnem zmislu besede „herrschen“ [zapovedovati, gospodovati]), da more odtod izvajati poklic škofov nad verniki vladati, jim zapovedovati in jih obsojevati s telesnimi kaznimi.

Čitateljem „Slovanskega Sveta“ je že iz poprejšnega zadosti znana posebna ljubezen našega častitega gospoda nasprotnika za vladanje, zapovedovanje in kaznovanje s palico ali virga ferrea; saj ga vodi vsem latinizatorjem lastno pristrastje, vsled česar jo je v svojem „eminentno dogmatičen predmet“ razpravljajočem članku zagazil takó daleč, da pripisuje našemu božjemu spasitelju ustanovitev več cerkva, specijalno zapovedne in kaznivne cerkve, katerim je celó stavil nasproti podložne cerkve, oziroma kazni podvrženo cerkev. Povračanje k temu priljubljenemu tematu, čegar protikatoliško mišljenje smo imeli priliko dokazati zgorej, ne more torej prehvatiti, ravno takó ne, kakor s tem združena nasprotniška trditev, da bi bilo v vidni cerkvi, torej nasproti vernikom, (svečenikom, nižim klerikom in lajkom), v pravem pomenu besede*) poštovati škofo kot kralje in vladarje. Ali novo je izvajanje namišljenega poklica škofov, vladati nad verniki, jim zapovedovati in obsojevati jih s telesnimi kaznimi, iz mesta svetega pisma, govorečega o vladanju cerkve po škofih (Act. XX: 28); mi hočemo torej ta na pag. 66, 70, 71, 186, 187 in 188 „Rimskega Katolika“ razpravljani izvod poblize ogledati si. —

Po mnenju našega častitega gospoda nasprotnika sledi ali je izvajati stremljenje pisatelja v našem „Slovanskem Svetu“ v njenih bistvenih delih sporočene brošure, razširjati protestantska načela med Slovenci, že iz tega, da istemu pisatelju v Vulgati rabljeni glagol „rego“

*) „Kralji pa vladarji v pravem pomenu“ čitamo v „Rimskem Katoliku“ pag. 188.

(v grškem izvirniku ποιμαίνω) velja ravno toliko, kakor „pasti“ (pag. 66, 70, 71). Pri tem pa je dr. Mahnič v svoji latinizatorski površnosti pač prezrl, da so v brošuri vsi citati iz svetega pisma doslovno posneti iz nemškega prevoda svetega pisma, kateri je oskrbel katoliški profesor bogoslovja pozneje župnik v Marburgu dr. Leander pl. Esz, in kateri prevod so vrhu tega aprobovali mnogo-krat priznane katoliške avtoritete. V tem prevodu (pag. 157 je posebej k stavku Vulgate „die Kirche Gottes zu regieren“ (cerkev božjo vladati) pod 5) citati tudi opomnjo „die Kirche des Herrn zu weiden, nach dem Griechischen“ (cerkev Gospodovo pasti, po grški).

Pridejati nam je še, da navedeni nemški prevod svetega pisma je po vseh knjigarnah tudi v goriški cerkveni pokrajini, specijalno tudi v našem Goriškem mestu na prodaj kot katoliški prevod. Ko bi torej sumničenje z nasprotniške strani obrneno proti brošuri, v našem „Slovanskem Svetu“ sporočeni, ne bilo jednako vsem drugim sumničenjem popolnoma dvomljivo ali nedoločno: nikakor bi ne moglo zadeti nas, pač pa na prvem mestu zaslužnega dr. pl. Esz-a, kateri je oskrbel nemški prevod iz Vulgate in popravil na pojedinah mestih pod tekstom iz grškega izvirnika, kakor navaja on; na drugem mestu bi zadelo isto sumničenje katoliške teološke fakultete v Freiburgu na Bresgauškem, kakor v Wurzburgu in Tübingenu, katere so priznale Esz-ov prevod kot prek in prek soglasen z Vulgato in grškim izvirnikom, vrhu tega kot tak, ki do cela odgovarja katoliškemu veronauku in nrvstvenemu nauku; na tretjem mestu Dunajskega knezo-nadžkova Sigmunda, kakor tudi škofijske ordinarjate oziroma generalne vikarjate v Breslavi, Hildesheimu, Ellwangu, Fuldi, Konstanciji, Aschaffenburgu in Bruhsaalu, kateri so dali temu prevodu svoje odobrenje; na poslednjem mestu bi zadelo to sumničenje pa episkopat goriške cerkvene pokrajine, kateri se ne upre prodaji prevoda svetega pisma pod tvrdko katoliškega prevoda, ko po nasprotniškem mnenju stremi isti prevod razširjati krivo vero, kateri je zatorej nad vse nevaren.

Pa, kakor se utegnejo spominjati naši čitatelji, ni jedina blamaža, katero si nakupuje dr. Mahnič s svojo latinizatorsko blamažo. Nam zadoščuje kazati nato, da pri presojevanju pomena besede „rego“ je vsekakor merodavna beseda izvirnika ποιμαίνω, in pravost prevoda poslednje besede z nemško „weiden“ (pasti) ne zagovarjamo samo mi, ampak soglasno priznane cerkvene avtoritete. Še naš častiti gospod nasprotnik je v teku svojih razpravljanj prisiljen, prevod besede ποιμαίνω z latinsko „pasco“, kakor se nahaja v Vulgati malo ne prek in prek, torej z „weiden“, „pasti“ priznati kot pravi prevod; dà, on skuša na pag. 186. in 187. „Rimskega katolika“ celó dokazati; da tudi pomen grškega glagola ποιμαίνω najpopolnše odgovarjajoči latinski glagol „pasco“ (pasti) izraža v prenesenem zmislu to, kar glagol „rego“, ki obseza po njegovem razumu vladanje, zapovedovanje in kaznovanje.

Poskus, to dokazati, svedoči o tem, da dr. Mahnič ocenjuje znanje čitateljev „Rimskega katolika“ veliko prenizko, svoje lastne moči po veliko previsoko; kajti njegovo dokazovanje, kakor to dokažemo takoj, se je do korenine ponesrečilo v vseh svojih delih, in je prav za prav poštovati jedino kot obžalovanja vredno zmoto katoliškega svečenika. —

Že nasprotniška trditev, da je beseda ποιμαίνω, katera je prvotno pač pomenjala pasti živino, pozneje sprejela tudi pomen „vladati“, zapovedovati, in ako treba, „tudi udariti ali kaznovati“, naravno zaradi tega, ker palica živalskega pastirja da služi v to, da ovce, krave in drugo s kaznovanjem zavrača od škode tuje imovine, že ta trditev, pravimo, je napačna. Palica pastirjeva je bila za one davne dobe, katero je poštovati tukaj, orožje, katero je bilo dobiti povsod, torej lahko nadomestiti, za-jedno najcenejše orožje. Tedaj so se gonile ovčje in črede druge živine po neizmernih pašnikih, zato pa tudi ni bilo nevarnosti, kakor dandanes po veeivilizovanih evropskih državah, da bi se škodovala tuja imovina, in palica kot orožje se nikakor ni rabila in v pogledu na potrebno ohranjenje zdravja in življenja živinčet se ni smela rabiti v strahovanje živine, ampak je bila odločena varovati črede proti tedanji čas številnim zverem, kakor tudi proti tatovom in tolovajem. Podobno stanje in raz-mere nahajamo še dandanes pogostoma (n. pr. pri Kir-gizih in nekaterih arabskih plemenih; ako pa novejši čas tudi ondi pastirsko palico izpodmikajo druga izdatniša orožja, ravno ker se ta dobivajo lahko: potrjuje to dej-stvo našo gorenje trditev, ker celó dr. Mahnič utegne jedva smatrati, da so puške in hanžarji, s katerimi se dandanes oborožujejo arabski in kirgiški pastirji, name-njeni v strahovanje ovac ali druge živine.

Jednako neveljavni pa se kažejo tudi ostali nekaj iz nekaterih mest svetega pisma starega in novega za-kona, nekaj iz cerkvenega običaja posneti razlogi, kateri po mnenju našega čestitega gospoda nasprotnika govore neki zato, da bi pomenjal glagol ποιμαίνω (pasco) v prenesenem zmislu tudi „vladati, zapovedovati in kazno-vati“. Za poslednje pojme rabijo se v grškem jeziku do cela druge besede, *) katere niso čisto nič sorodne s ποιμαίνω in tudi ne morejo biti zaradi tega, ker med neomejeno ukrepanje in ravnanje obsežajočim vladanjem, zapovedovanjem in kaznovanjem z jedne strani in pa-stirsko nalogo obsežajočim pasenjem, čuvanjem, rejenjem, gojenjem, s kratka oskrbovanjem črede z druge strani ni nikakega sorodstva, temveč je med njima isto na-sprotje, katero imata namen, predočevati izraza „gospod“ in „sluga“. Jedino gospodu pristaje vladanje, ne pa od

*) Vladanje in zapovedovanje, ako se nanaša na kralje in vladarje v obče, za kakršne smatra dr. Mahnič škofo, se imenuje v grščini: βασιλεύω, ἀρχω, κρατέω, δυναστεύω, latinski pa „regno“, „dominor“, „impero“. Kaznovanje se v grškem izraža s κόλλάζω.

gospoda vladanemu slugi, naj si bode še toliko razširjeno njemu odkazano področje. Sicer pa smo mi jako daleč od namere, da bi hoteli posnemati našega častitega gospoda nasprotnika ter se vesti kot avtoritete v grškem jezikoslovju; temveč sodimo, da se naši čitatelji približe seznanijo o stvari naravnost, po kakoršnih si bodi grških slovarjih, sestavljavci katerih so utegnili pač temeljiteje raziskati bistvo grškega jezika, nego je bilo to doslej možno dr. Mahnič.

V nobenem teh slovarjev se ne pridevije glagolu „ποιμνίζω“ pomen „vladati, zapovedovati ali kaznovati“, in to okolnost imamo pač pravico poštovati kot mero-davno. To, kakor se kaže, čuti tudi dr. Mahnič; kajti kar je čudno, on je tam, kjer se loti na podstavi grških klasikov dokazovati pravost besedi „ποιμήν“ samovoljno pridetega pomena, ne stavlja glavnega povdarka na ta glagol, ampak na se ve da ž njim blizo sorodni samostavnik „ποιμήν“ (pastir), o katerem meni, da ima pravico pridevati mu tudi pomen „kralj“ zaradi tega, ker med drugimi zaznamuje Homer kralja Agamemnona kot ποιμένας in za besedo „ποιμήν“ v enakem pomenu rabi pri klasikih tudi drugod. Ali tu gre za pomen glagola „ποιμνίζω“, ne pa samostavnika „ποιμήν“. Pa tudi ne glede na to, beseda „kralj“ se v katerem si bodi n. pr. nemško-grškem slovarju prevaja v „βασιλεύς“ ali „ἄναξ“ in nahajamo do cela iste grške samostavnike, nikakor pa ne „ποιμήν“ za besedo „rex“. To okolnost prezira naš častiti gospod nasprotnik, v tem ko je vendar ista odločilna ravno za pomen besede „ποιμήν“.

Ako pa grški samostavnik „ποιμήν“ ni jednakega pomena s „kralj“ (rex), da se toliko manj glagol „ποιμνίζω“ prevajati z „vladati, zapovedovati, kaznovati“ (regno, dominor, impero, castigo). To dejstvo se prav dobro zлага z mesti, z nasprotniške strani navedenimi iz grških klasikov, tudi ne da bi jih morali po znanem heksamétru (šestomeru) „Multa licent stultis, pictoribus atque poetis“, staviti jedino na račun licentia poetica. Glagol „ποιμνίζω“ (pasco) namreč je ravno tako, kakor slovenski „pasti“ in nemški „weiden“, ako se nanaša na ljudi, torej tudi na cerkev zaznamujočo družbo ljudij, z grškim „ἄγω πρᾶσσω“ ali „πράττω“ διωκέω, malone dentiski in pomenja: poučevati, gojiti, vzgojevati voditi, oskrbovati (nutrio, instituo, curo, educo, rego, dirigo, moderor, administro), kakor to popolnoma odgovarja pojmu pasenje živino in je razvideti iz vsakega slovarja.

Po takem utegne tudi samostavnik „ποιμήν“ ali „pastir“ (pastor), ako se odnaša na ljudi, pomeniti vodnika, voditelja ali oskrbnika; in torej ni izključeno, ampak je popolnoma v redu, ako se tudi za kneze (deželne vladarje*) porablja znamenje „ποιμήν“, kedar je namera pred-

stavljati jih kot vodnike svojih narodov (ljudstev). Bistvena razlika, katera je pri nas med pomenom besed „vodnik“ in „deželni vladar“, kaže se ravno tudi v grškem med pomenom besed „ἄρχων“ ali „δυναστής“ in „ποιμήν“, dà, tu se kaže ista razlika še ostreje zaradi tega, ker se izraža vodnik ali voditelj običajno z besedami „ἄγωγός“, „ἡγεμών“ (ductor, dux), „ποιμήν“ (pastor) pa se rabi v tem pomenu nad vse redko, takó rekoč le izjemoma. Da pa pojasnimo bistveno razliko med „vodnikom ali voditeljem“ in „deželnim knezom ali vladarjem“ in dosledno tudi med „voditi“ in „vladati“, zapovedovati in kaznovati, je dovolj kazati na to, da izraz „deželni knez“ se odnaša vedno na dežele ali narode, v tem ko je to redko pri izrazu „vodnik“ ali voditelj; da vrhu tega ni vselej poštovati tudi kot vodnike dežel ali narodov deželnih knezov, ampak ne ravno redkoma njih podanike. Pri tem, da ne bomo tavalj okoli po zgodovini, je treba pogledati samo na današnje razmere evropskih držav. Kot voditelje osode Bavarske ali Srbske ni n. pr. danes poštovati deželnih knezov, torej kraljev teh dežel, ampak na Bavarskem regenta, v Srbiji pa regente, torej podanike vladarjeve. Celó v novem nemškem cesarstvu se kot voditelj osode cesarstva pogostoma smatra in imenuje Bismarck, dasi on ni niti regent, ampak ga je poštovati jedino kot z naslovom „knez“ odlikovanega pre rostega podanika, zajedno pač tudi kot najzaslužnejšega in zvestejšega slugo svojega deželnega kneza, torej cesarja Nemčije in kralja Prusije.

Tudi sveto pismo starega zakona rabi „ποιμνίζω“ in „ποιμήν“ (pasco in pastor, pasti in pastir), v pome nu „gojiti, vzgojevati, voditi“, oziroma „gojitelj (rednik), vzgojitelj in voditelj“, kar velja tudi o mestih, navedenih z nasprotniške strani, seosebno o izrecno navedenem kralju Davidu, kateri, kakor znano, predno je zasedel kraljevi prestol, bil je poštevan kot voditelj naslednikov Jakopovih in zaradi tega preganjan od kralja. V obljube mišljene v II. psalmu, ne moremo in nočemo se tukaj približe spuščati, ker se iste odnašajo na skupno zemljo in vse njene narode obsejajoče kraljestvo Kristovo, kakor tudi na njegovo božjo oblast, soditi žive in mrtve; torej dotične besede niso primerne za filologiška razpravljanja. Ako bi naš častiti gospod nasprotnik v II. psalmu Davidovem ne hotel videti nikake obljube in je skušal iz njegovega konteksta iztrgano mesto v filologiški razpravi morda porabiti tudi zategadel, ker je v njej tudi misel na priljubljeno „virga ferrea“ (železna šiba): naj pomisli, da so se dale obljube ne velikim duhovnikom, ampak kralju, torej posvetnemu vladarju. V filologiških, zlasti na novozavezni grški in latinski tekst omejenih razpravah, se ne dajo besede teh obljub, kakor

*) Gospod, grof ali pokneženi grof, mejni grof, knez v ožem zmislu, veliki knez, vojvoda, veliki vojvoda, nadvojvoda, kralj, cesar zaznamujejo različne stopinje suverenskih vladarjev, katere

obseza rodovni ali obči izraz „knez“ (pravilniše dejanski knez ali deželni knez, vladar), in kateri so malone prek in prek vsi tudi v naslovu našega vladarja.

rečeno, porabiti, celó ko bi bile prikladne, podpirati prečudni nasprotniški nazor, kar pa, kakor smo videli, ni nikakor.

Kar se dostaje novega zakona, stavlja se z nasprotniške strani glavni povdarek na mesto (Act. XX: 28), kjer je v latinskem prevodu drugače povsod s „pasco“ prevedeni glagol „ποιμαίνω“ izražen z „rego“. Naš častiti gospod nasprotnik meni namreč, kakor je bilo že navedeno, da „rego“ je jednakega pomena z „vladati, zapovedovati in kaznovati“, v tem ko govori za nasprotno okolnost, da ima ta latinska beseda namen izraziti grškega izvirnika besedo „ποιμαίνω“, ta pa, kakor smo dokazali zgorej, je oddaljena od pojma vladanja. Pa tudi ne glede na to je robata zmota, glagol „rego“ postavljati kot jednakega pomena z glagolom „vladati“.

„Rego“ se ne sme, kakor dela naš častiti gospod nasprotnik, zamenjavati z glagolom „regno“. Poslednji, kateri se v grškem najprikladneje prevaja *) z „βασιλεύω“, pomenja pač vladati **) in je s samostavnikom „rex“ (βασιλεύς kralj ali deželni gospod, deželni vladar) v takó tesni zvezi, da se porablja jedino za deželne gospode (deželne kneze). Do cela različen pomen ima latinski glagol „rego“, kateri je v najoži zvezi z besedami „regens“ (Regent ***) in „rector“, je zajedno v bližnjem sorodu z izrazi „dirigo“, „dirigens“, „director“ ter se v grškem podaje z „ἐπιστατεύω“, „διοικέω“ ali pa, kakor smo videli zgorej, dasi redkeje in jedino v pogledu na ljudi, s „ποιμαίνω“ (gojiti, vladati, oskrbovati). V nemškem se rabi glagol „regieren“, dasi ustrojen po latinskem „rego“, včasih pač tudi v nekoliko različnem pomenu, če ravno se tudi tu regent države, kjer je tak, razločuje od vladarja (deželnega kneza), državna vlada pa se celó v uradnem jeziku imenuje pogostoma državna

*) Ne menj značilna sta pač tudi glagola „τρέφω“ in „τρέφω“.

**) Tudi naš častiti gospod nasprotnik prevaja glagol „vladati“ v pag. 188. „Rimskega katolika“ iz Ivanovega razodenja navedenem tekstu XXII: 5 s „kraljevati“.

**) S part. praes. od „rego“ identiški.

uprava. V latinskem, kjer se imenuje voditelj velike šole „rector“ vodja srednje šole, pogostoma tudi oskrbnik velikega posestva, velikega obrtnega podjetja ali pisarne „director“, vodja cerkvenega pevskega zbora „regens chori“, in se izraža celó vojenje konj z glagolom „rego“: na to stran more nastati jedva kak osnovan dvom.

Kljubu temu se skuša z nasprotniške strani na pag. 187. „Rimskega katolika“ na zgorej navedenem mestu svetega pisma, kakor rečeno, rabljeni izraz „ποιμαίνω“ (rego) postavljati z „βασιλεύω“ (regno) kot jednakega pomena tudi zaradi tega, češ, ker to sledi iz skupne vsebine XX. poglavja apostolske zgodovine. Naš častiti gospod nasprotnik združuje v ta namen sosebno mesta Act. XX: 28, 29 *) in razlaga ista po svčje takó-le: „Apostelj (Pavel) opomina v navedenih mestih) škofe, naj pazijo na čredo svojo, kateri bodo pretili roparski volki; naznanja torej čase hude, kritične, ko bo potreba postopati z vso ostrostjo, ko ne bo zadostovalo le mirno hoditi pred čredo ter jej svetiti z uzornim življenjem.“ Z nasprotniške strani se torej stavlja glavni povdarek na čuvanje črede in na postopanje z vso strogostjo, katero postaja pri tem potrebno, ne omenja pa se učenje, svetljenje z dobrim zgledom se razlaga kot ne zadostno, da se more glagol „ποιμαίνω“, oziroma „rego“ kot jednakega pomena in zatorej postaviti kot škofovski poklic vladanje, zapovedovanje in kaznovanje z „virga ferrea“.

Ravno nasprotje pa se nam kaže iz vsebine XX. poglavja dejanja apostolskega oziroma od apostola o njih vedenju v kritičnih časih (vrsta 23, 25, 29) škofom danega pouka in opomina, ki pričinja z 18. vrsto in sklepa z vrsto 35. ter ne pušča niti najmanjšega dvoma o namerah apostolovih.

(Dalje prih.)

*) Ta mesta se glasó: „28) Pazite torej na seba same in na vso čredo, nad katero vas je postavil sveti Duh v škofe, vladati cerkev božjo, ki jo je pridobil s svojo lastno krvjo. 29) Kajti jaz vem, da pridejo po mojem odhodu zgrabljivi volkovi med vas, kateri ne prizanašajo čredi.“

Povadilsja kuvšin pó vodu hoditb...

Očrki iz ruskega življenja, spisal Róščin.

(Dalje.)

V.

Agitacija se je začela. Aleksander Ivanovič imel je za seboj uže mnogo pristašev, kajti agitoval je uže dolgo. Zdaj, pred volitvami, je le ponovil prejšnje delovanje, kajti dasi so mu mnogi dali besedo, vedel je, da dan danes ima častna beseda le takrat značenje (pomen), ako je z njo zvezana gmotna korist. Znal je, da so se mnogi možje obabili, celó taki, ki niso oženjeni, in da

v častno besedo postopajo, kakor s z mehom. Pri ponovljenem odbiranju častne besede hotel je torej vsakemu dati razumeti, da „zastonj to ne bo“. Svojemu slugi je še doma ukazal, da ga more povsod titulovati: „vaše prevoshoditeljstvo“, (t. j. eksclencija), „prevoshoditeljstvo“ pa je bilo samo jedno še v vjezdu, namreč direktor mestne gimnazije. Kot „vladskago generala“ prejemale so torej naše prevoshoditeljstvo povsod z dolžnim uvažanjem. Jednega pridobil je Aleksander Ivanovič svojim

medenim jezikom; drugemu se je rotil in dajal častno besedo, da ta in ta, dasi sicer vsega uvažanja dostojen mož, v tem kraju ne kandiduje več in da sploh i ne misli kandidovati. Tretjemu je opisal nekega liberalnega kandidata kot človeka brez vsake vere in domoljuba, brez srca, brez duše in sploh kot človeka, podobnega najbolj „Samojedom“. Nekaterim je pri tem drugem pohodu proigral v karte, onemu več, drugemu manj, glede po važnosti; najdraži bodoči pristaš ga je stal 115 rub. Aleksander Ivanovič je dobro znal, da v zemstvu vse te zneske stotero dobi nazaj, in ako bode dobro vladal in ga bode nehalo trgati v levej roki, bode danes ali jutri morda celó vice-gubernator, odtod do gubernatorja pa je le jeden korak. Treba je le, da bi ta veter dul (pihal) vsaj nekaj časa. Saj so bili primeri, da so ljudje za „dobro“ službo v zemstvu meni nič tebi nič dobivali visoka mesta v administraciji.

Ko je bodoči konovod razsul tako svoj rog izobilja po celem ujezdu in dal razumeti vsem, da s konservativnim režimom v ujezdu nastane zlati vek, „blagorastvorjenje vzdúhov, izobilije plodov zemnih i vremená mirnija“, vrnul se je domov v sladkej zavesti, da ima vso to „stvar v klobuku“.

Literalcí so tudi agitovali, no tako, da se sicer ni moglo reči da spé, a samo dremlejo. Bili so tako nájivni, da so mislili, da dobra stvar mora vselej zmagati. Nadejali so se na svojo disciplino, a to so zabili, da disciplina terja bodrosti in živosti, ako se hoče obdržati.

VI.

Nastali so dnevi zemskih volitev. Najprej so se javili v zemsko dvorano majhni posestniki in svečeniki kot predstavitelji cerkvenih zemelj. Izvolili so si volilne možé, kateri so potem čez nekaj dnij, vkupe z veleposestniki, imeli voliti zemske poslance ali „glasne“. Mnogi iz volilnih mož, ko so bili izbrani, začeli so govoriti v uganjkah; gledali so ti možje na druge, kakor da jih vidijo prvič v življenju. Večina volilnih mož bili so takozvani „kulaki“ (kulák-pest), t. j. selski bogatini, ki so svoje bogastvo pridobili s tem, da so iz bednega mužika izžemali poslednje soke: selski gostilničarji in trgovci, ki jemlje „sto na sto“ od tistega, kateremu je v sili treba novcev.

Čez deset dnij po volitvi volilnih mož vršile so se volitve glasnih. V zemsko dvorano šli so z velikimi tolkami veleposéstniki in za njimi volilni možje. Ta dan bil je prejšnje stranki pravi „dies calamitatis et miseriae“. Začela se je „balotiróvka“. Za veliko mizo sedel je predvoditelj dvorjanstva, na levo od njega tajnik, na desno dva „skrutinatora“, ad hoc izvoljena po predvoditelju dvorjanstva. Sluga prinesel je naprvo balotirovočni jaščik, potem pa na velikem krožniku „bole“, t. j. lesene kroglice, debele kakor droben oreh. „Balotirovočni

jaščik“ (urna), to je lesena skrinjica, ki ima na sprednji steni toliko luknjo, da vhodi svobodno roka; vsa prednja stran zakrita je z zaveso iz zelenega sukna, tako da se ne vidi dvigovanje roke, kadar volilec deva kroglico v jaščik. Znotraj, vsredi je jaščik razdeljen na dve polovini. Pod vsako polovino položen je majhen jaščiček, ki se iz velikega poteguje, kakor miznica iz mize. Desna polovica ima nadpis: „izbiraju“ leva: „ne izbiraju“, izbirateljni ali zovejo se tudi „beli“, neizberateljni črni. Ko so vsi volilci zaporedoma položili „bale“, jemlje jeden skrutinator desni jaščik iz balotirovočnega jaščika, drugi pa jemlje kroglice in jih spušča na drug krožnik. Ko v jaščiku ni nobene kroglice več, povrne ga skrutinator vrhom vni, da bi vsi videli, da je prazen. Potem se štejejo kroglice. Ravno tako se dela z jaščikom, ki ima nadpis „ne izbiraju“. Na zadnje skrutinatorji objavljajo, da je kandidat dobil: toliko in toliko „belih“ in toliko in toliko „čornih“, ali pa vse bele ali črne. Večina belih pomeni, da je izvoljen.

Kandidati pred začetkom volitev dajo predvoditelju svoje ime, in balotuje se po vrsti.

„Balotirujetsja jeho prevoshoditelstvo Aleksander Ivanovič Dolbin“, zavajlja predvoditelj. „Prosim! prosim!“ kriče na vse grlo jedni. „Ne nužno! ne nužno! (ni treba!) kriče še gromče (glasneje) drugi. „Njet, prosim! njet ne nužno! njet, prosim, njet ne nužno!“ prepletajo se kriki. Ko sem bil prvič na volitvah, mislil sem: zdajle bo sodnji dan.

Predvoditelj zvoní. Vsi utihnejo. Mene je ta pokornost skoro do solz ginila. Ah, mislil sem si, ko bi povsod tako-le bilo, bi mene ne bilo na svetu, kajti uže mojega deda bi bili živega pojeli. Človek se mora braniti z nogami in rokami, da bi mu jezika ne izpulili in ne usilili tujega jezika.

Aleksander Ivanovič vstaja počasi in važno, kakor vsako prevoshoditelstvo, in se klanja na vse strani. Sliši se iz ust mojega soseda zopet „prosim!“ in vsled za „prosim“ duh, ki dokazuje, da je kandidat svoje pristaše pred volitvijo dobro „podkrepil“. Ko bi se tod duh kondenzoval, dobila bi se cela kupica čiste vodke.

Tajnik vstaja in čita volilce po „alfavitu“. Ti podhodijo k jaščiku in kladejo bale. Skrutinij je dokazal, da je Aleksander Ivanovič izbran. „Urá!“ sliši se v dvorani, da stekla v oknih drebežé, urá-á-á ponavljá glas, ki je poprej sam upil „prosim“. Zopet pokloni na pravo in na levo, in vsi pristaši novoizvoljenega gredo k njemu, nekateri ko májatnik na uri in mu stiskajo roko. Volilec „z duhom“ vsedel se je poslednji k svojemu stolu, govorivši vso pot zá-se urá, urá; opustil se je, kadar da je pal na stol, prekrizal se in vzdihnil: Slava tebe, Gospodi!“ t. j. da je „jegò prevoshoditelstvo“ izvoljen in on tam zopet v stabilnem ravnovesju.

Izbranje Aleksandra Ivanoviča pokazalo je uže jasno, kje bode večina, kajti da si je sestavil stranko, to smo

videli in vedeli vsi. „Liberali“ so vstali in ušli iz dvorane. Vkupe z njimi vsi svečeniki, razen o. Konstantina, svečenika v selu dobre dve vrsti od mesta, kjer je bilo pomestje Aleksandra Ivanoviča. Z vseh svečnikov je sam o. Konstantin poveril Aleksandru Ivanoviču, da

vselej obeduje pri arhijereju, kedar biva v guberskeji stolici. Tovarišči prekrstili so o. Konstantina takoj v „otca ijezuita“ in so govorili: „njet semji bez uróda“ ni družine brez spaka.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Izmed galiških Rusov, 3. oktobra. (Židje. Kačkovsko društvo.) (Izv. dop) Znano je, da v nobeni pokrajini Avstro-Ogerske se ni razširilo židovstvo toliko, kakor med Poljaki in dosledno v pokrajinah, kjer so si oni prisvojili politiško nadmoč, gospodstvo in gospodarstvo. Vsled tega se čimdalje bolj naglo razprostira semitski živelj po vsej Galiciji. „Alliance israélite“ že zaresno računi, kakó bi Galicijo spravila popolnoma v svojo oblast, in je nedavno razglasilo to društvo posebno izjavo, v kateri nalaga naravnost Židom zadačo, da naj stremé po tem cilju.

Glavno glasilo naše „Червоная Русь“ (Červonaja Rusj) pa trdi, da Židje ako pojde takó naprej, dosežejo svoj ravno razglašeni cilj, tudi ko bi se še posebe ne organizovali v to svrhu, ter objavlja ta list statistične dokaze.

L. 1884. je znašalo prebivalstvo Galicije 5,958.907 duš, od katerih je pripadalo na rusko prebivalstvo 2,512.608 duš, na poljsko 2,714.977, a na židovsko 686.596 duš. Po tem je pripadalo v odstotkih: na rusko prebivalstvo 42.166 %, poljsko 45.562 % in židovsko 11.522 %. Pričakovati bi bilo, da bi te tri narodnosti pošiljale tudi otroke v šole po razmerju teh odstotkov. Ali dejanski je to drugače. L. 1884 je obiskovalo srednje šole ruskih učencev 1.939, poljskih 7.180, a Židov 2.142; to pomeni, da Židov je bilo v srednjih šolah 18.35 %, v tem ko je bilo ruskih učencev samo 17.04 %, kljubu temu, da je ruskih prebivalcev v Galiciji več nego dva milijona in pol, a Židov vsega 686 tisoč.

Kakó naglo se množi število hebrejskega veroizpovedanja, je vidno iz naslednjih števil: v galiških srednjih šolah je bilo l. 1875 med 9.026 učenci 1.182 Židov.

V teku 10 let se je njih število podvojilo, takó da je bilo l. 1885 med 11.672 učenci že 2.117 Židov, v tem ko se je v 10 letih krščanskih učencev število pomnožilo vsega na 1.616 ljudij.

Navedene številke govoré same za-se. Židje, ki živé po mestih, dajejo zajedno laže in z manjšimi stroški otroke v šolo. L. 1883 je bilo ruskih učencev v srednjih šolah 1939, t. j. 17.04 %, židovskih pa 2142, t. j. 18.35 %. Z uvedenjem više šolnine se ta odstotek obrne gotovo še bolj na korist Židom, in ako pojde takó naprej, v 10 letih preseže število hebrejskih učencev tudi število poljskih učencev, in tedaj zavladajo Židje nad Galicijo ne samo materijalno, ampak tudi umstveno. No naši Po-

ljaki, pristavlja rusko glasilo, nočejo tega umeti, nekateri iz njih verujejo celó, da se Židje opoljšajo in ponové Poljsko, četudi — Mojzesovega veroizpovedanja.

Pri nas, galiških Rusih, imamo silno važno društvo, ki se imenuje po svojem ustanovniku (Mih. Kačkovski) društvo Kačkovsko („Общество Качковское“, Obščestvo Kačkovskoje). To društvo, ki srečno deluje že 14 let, združuje in izvršuje namene raznih društev, kakoršne imajo drugod in nadomešča torej avstrijskim (gališkim, ogerskim in bukovinskim) Rusom specijalno politiška, narodna, literarna in celó gospodarska društva. Društvo ima glavni sedež z glavnim odborom v Levovu, potem pa mnogo podružnic, razdeljenih po raznih krajih obširne pokrajine v Galiciji. Vsako leto ima društvo glavni zbor, in sicer jako modro, vselej v kakem drugem mestu. Dan glavnega zborovanja je pravi narodni praznik za gališke, bukovinske in za zakarpatske Ruse; tudi se narod zborovanja udeležuje od najoddaljenejših krajev; preprosti kmetje se napravijo v daljavo na pot, in na zborovanje določijo od vseh strani pismene in brzojavne pozdravice ali tudi nasvete v pretres velikega zbora. Raztreseni rodoljubi iz raznih dežel in držav se spominjajo z ljubeznijo tega dne ter so v duhu pri zborovanju.

Letos je bil veliki zbor 17. sept. v Kalušu, kjer so meščani s staro slovansko gostoljubnostjo sprejemali obilo število došlih gostov. Zjutraj je bila služba božja. Po evangeliju je propovedoval (pridigal) o. Th. Lucyk. Opisavši življenje pok. ustanovnika Mih. Kačkovskega, pojasnil je narodu pojedine točke društvenega programa: „Moli, trudi se, bodi trezen, uči se.“ Solze so se lile narodu, ko mu je svečenik risal v episodah zgodovino njegovo, nekdanj bliščečo dobo, potem petstoletno robstvo, sedanje žalostno položeno in tolažil ga z nado na jasnejšo bodočnost.

V veliki dvorani je bilo prisotnih nad 1000 členov društvenih, ki so prišli celó iz daljnjih oglov Galicije in Bukovine. Samo svečnikov se je zbralo okolo 200, a bili so tudi zastopniki posvetnih naobražencev. Zbor je otvoril predsednik osrednjega društvenega odbora g. B. A. Dedickij. Rekel je med drugim: Naše obščestvo se je vedno držalo svojih 4 principov: trudi se, trezni se, uči se, moli! O tem svedočijo vsa izdanja društva, da je postopalo proti lenobi, pijanstvu, temnoti in brezbožnosti, in danes je stvar taka, da naš brat — seljanin (kmet)

in tržan pri svojem delu prime tudi knjižico v roke in spoznava: kdo je on, kaka so njegova prava, in kje je vir njegove rešitve.

O letošnjih deželnozborskih volitvah je izdalo društvo po domače pisano knjižico: „O pravih in dolžnostih državljanov v njih državljanski samozvesti“, ter je s tem pomagalo k ugodnišim izidom teh volitev. Noben člen se pri volitvah ni izneveril narodnemu delu, kar dokazuje, da društveniki že umejo svoje stališče kot državljani, in da čutijo, kaj je svoje, rusko-narodno. Društveniki so ravno tudi, ki razumejo pomen in vednost šole; oni radi pošiljajo otroke v šolo. Društveniki tudi vedno bolj ocenjujejo in se potegujejo za povzdigo obrti, in društvo Kačkovsko je dalo načelo k osnovanju ruskih trgovelj in štacun v ruskih krajih. Narod napreduje tudi v obrtniji in trgovini.

Imamo mnogo zaprek, no, pravi g. predsednik: Mi „gorê imêjem sjerdca“! Sveto delo gotovo prinese zmago. In naše delo je sveto, ako stoji za njim Bog, pravda in istorija. Živeči na vedno ruski zemlji, katera je orošena z ruskim potom in rusko krvjo, smo mirni gledé na to, po kakih potih pojdejo daljše (nadalnje) osode našega naroda. Nikdo ne uspeje vzdržati valov mogočne reke! Stojmo le trdo pri naši ruski veri in ruski narodnosti, in našemu narodnemu Bratstvu imena Mih. Kačkovskega se posreči, na dobro in slavo avstrijskih Rusov, razbuditi srca milijonov, razsvetliti jih z zarjo prosvečenja in s prosvečenjem priboriti mu prava, pripadajoča mu vsled ustave, s katero je obdaril jednako vse svoje podanike naš najjasnejši monarh. V tej nadi, da pod mogočnim žezlom najvišega doma Habsburžanov ne poginemo, zakličimo tu Nj. Veličanstvu imperatorju Franc Josipu I. jednodušno: Mnogaja leta!“

Zanimivo je bilo na zborovanju, da c. kr. komisar Zavadski ni hotel govoriti po ruski, ampak samo po poljski. Ali O. A. Markov je stvar razložil v zmislu, da vladni zastopnik ima dolžnost, govoriti po ruski, in vladni zastopnik je odslej molčal. Zbrani narod je energično zahteval, naj se g. komisar drži zakona. Razpravljalo se je na zboru o fondu pokupke zemlje. Stvar bo pretresal poseben odsek. Na dnevnem redu je bila točka, o kateri je poročal dr. Dobrjanskij, namreč o osnovi po domače pisanega časnika za širši narod. Novi osrednji odbor je dobil nalog, ukreniti vse potrebno, da oživi tak časnik, in to prav po nizki ceni. Kmetje so bili odločno za to, da bi se list izdal v pravilnem ruskem pravopisu, ne pa v pokvarjenem, kakoršen je n. pr. v časniku „Batkovščina“, katera je zajedno v verskem pogledu mlačna. Naš narod potrebuje časnik, stremljenje katerega bi bilo versko-nravstveno in jezik pristno-narodni. Ta predlog dr. Dobrjanskega je bil sprejet z oduševljenjem.

Nadalje je poročal med. dr. Drimalik o narodnih čitalnicah, vsled česar je glavni zbor sklenil resolucije: 1) Občni zbor pozivlja vse rodoljube iz po-

krajine, in se posebno oč. očete duhovne, k velikemu osnovanju čitalnic (bralnic). 2) Naj se pri vsaki čitalnici osnujejo avtonomne blagajnice imovinske, kakoršne so bile odobrene 21. junija 1887. 3) Naj osrednji odbor skrbi za knjižico, ki bo pojasnila take blagajnice (kase).

Zbor je sklenil tudi, da izdá društvo knjižico, v kateri se po domače pojasni bogosluženje ruske vstočne cerkve. Znani misijonar o. Mardarovič je predlagal, da naj se osnuje društvo treznosti. G. Iv. Ljachovič je govoril o neobhodnosti soli za živino in je predlagal, da bi se obrnili v dež. zboru do vlade zastran tega predmeta. Sprejeli so se ti in še drugi praktični predlogi.

Po odborovem poročilu je imel isti osrednji odbor lani 24 sej, vsak mesec po 2, poleg tega je bilo še 12 sej uredništvenega odbora itd. Glavno odborovo delovanje je bilo v izdajanju popularnih knjižic, in te so bile, n. pr.: Koledar za l. 1890, 1) verske vsebine: Cerkvene pesmi; življenje sv. Nikolaja; Dobri pastir krščanske čede; Preganjanja prvih kristijanov; 2) patrijoške in poučne vsebine: Prosvečenje in delo; Cesar Franc Josip s podobo; Cesarjevič Rudolf s podobo; Prava in dolžnosti državljanov, itd.; 3) Gospodarske vsebine. Vse te knjižice so obsežale 32 tiskovnih pol in so se oddajale po najnižji ceni (10—15 kr.), takó da vse knjižice (od 155. do 166. snopiča) stojé skupno le 1 gld. 35 kr.; ali 4 kr. za 32 strani, ko stojé druga izdanja po 10—12 kr. pola te vrste. Vsak člen pa daje po 1 gld. letnine. Odbor je podarjal čitalnicam knjižice, da bi oživele, tu pa tam rodoljubom, da jih oni razdeljujejo. Vseh podarjenih knjižic so razdali 3988, to je vrednosti 400 gld. Glavni urednik knjižic je bil društveni predsednik Dëdickij.

Vseh knjižic je izdalo društvo od dne svojega osnovanja, t. j. od 15. maja 1875 do konca septembra 1889 po številu 166. Del jih je že razprodanih, nekatere so se tiskale po dvakrat. Vseh podružnic je bilo prešlega leta 16, poleg tega pa 4 večje in okolo 100 manjših agencij v raznih krajih. Nadejati se je, da se osnujejo kmalu nove filije (podružnice), katere vse delujejo na materialno in moralno korist narodovo.

Društvo gleda na dalje, da bi osnovalo dijaška prosta mesta otrokom kmečkim in malomeščanskim v Samboru, takó imenovane Burse. Nadeja se tudi, da društvene knjižice se bodo smele kupovati za darila šolski mladini.

V obče, kjer je poseči vmes v narodnem oziru, udeležuje se tudi osrednji odbor. Takó se je zahvalil posebe g. Vasiliju Kovaljskemu, dvornemu svetniku, rekli bi jedinemu državnemu poslancu okolo 3 milijonnega naroda galskih Rusov, da isti neustrašeno zastopa interese svojega naroda. Ko je ruska tiskarna g. Mih. Belousa v Kolomyji praznovala svojo 25letnico, odposlal je odbor svojo pozdravilno brzojavko. Za umrle člene je odbor odpravljaj zadušno bogosluženje.

Umril je prešlega leta člen nepozabni o Josip Lozinski, dekan javrovski in župnik v Javrovu, dolgotletni predsednik javrovske podružnice, nadarjeni pisatelj, zavedni ruski delavec v cerkvi, šoli in narodu, trudivši se nepretržno in z veliko koristjo z besedo in delom, nad 50 let za ruski narod.

Prešlega leta je pristopilo društvu 578 novih členov, med njimi 28 svečnikov.

Lani je bil dobil osrednji odbor več zadač od velikega zbora. Vsled tega se je potegoval pri sodnijah, da bi se razpisavale obravnave za ruski narod ob dnevih, kateri so zanj prazniki. Nadejati se je, da tudi deželni poslanci spregovoré, kadar bi se zagrešilo proti temu v posrednih slučajih. Osrednji odbor je poslal naučnemu ministru Gauču spomenico zastran kvarjenja ruskega pravopisja po nekaterih šolskih knjigah. Poljska stranka agituje za to, da bi se stari, častiti pravopis spreobračal v zmislu fonetike. Društvo je slišalo, da namerja Rim skrajšati nekatera bogoslužnja in zameniti stari koledar z gregorijanskim; ali to so bile doslej samo govorice;

zato osrednji odbor ni storil še nikakih korakov. Brezvspešno pa je prosil odbor pomoči iz deželnih zakladov, na katere poklada tudi ruski narod svoj krvavi „groš“; a odbor, kakor po navadi, kedar gre za koristi ruskega naroda, ni bil uslišan.

Račun društva. Prenos od lani 454 gld. 52 kr., dohodki 2798 gld. 57 kr.; iz prodaje knjižic, koledarja itd. 2394 gld. 94 kr., darovi 227 gld. 69 kr. itd. Vsega 6258 gld. 38 kr. Stroški skupaj 5375 gld. 91 kr. Ostaje 882 gld. 47 kr. V pokritje eventualnega dolga ima društvo vrednosti vsega 7685 gld. 97 kr.

Kakor se vidi, je Kačkovsko društvo osnovano jako srečno ter odgovarja povse položaju in razmeram hudo stiskanega in britko skušenega naroda v Galiciji, Bukovini in Ogerski. To društvo je pravo narodno ognjišče, kjer se daruje Bogu, žrtvuje narodu in daje cesarju, kar je cesarjevega. Društvo pazno čuje nad svetinjami, katere je podedoval narod v cerkvi in pismu. Vsak Slovan mora želeti, da bi se to društvo razvijalo in pomagalo narodu vsestranski oživeti in okrepčati se.

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

„Slovenec“, Ljubljanski dnevnik, ki ima služiti posebno duhovnim interesom, je priobčil v svoji 235 št. od 12. okt. t. l. uveden članek pod napisom „Quousque tandem — ?“, katerega velik del je iz „Laibacher Zeitung“, kakor trdi, ponatisnila tudi „Neue freie Presse“. OI tod je prešel isti del v novine na Nemškem, Italijanskem in novine drugih držav, da ne omenjamo časnikov nemških, italijanskih itd., ki izhajajo v našem cesarstvu. Ta članek je naperjen najprej proti „Slovanskemu Svetu“ in potem proti „Slov. Narodu“ ter dokazuje, kakor da bi bila ta dva lista najbolj zakrivila dogodke v Poddragi na Vipavskem. Na drugi strani iste številke pa ima isti „Slovenec“ dopis iz vipavske doline, kateri pravi, da je nastalo žuganje s „pravoslavljem“ že leta 1887., tedaj ko „Slov. Sveta“ še bilo ni. Naše čitatelje pa opozarjamo, da prečitajo dotični članek v „Slovencu“ ter se preverijo sami, koliko perfidnosti v lažeh, obrekovanju in sumničanju je možno zaslediti celó v glasilu, o katerem bi bilo najprej pričakovati, da piše pošteno, v duhu resnice in krščanske ljubezni. In tak list trdi, da izpodkopajuje avtoriteto duhovenskih dostojanstvenikov drugi? Ta posel, kakor je naš list že dokazal, oskrbujejo najbolj latinizatorji, katere strogo ločimo od pravih zagovornikov katoličanstva.

Vedenje in ravnanje, kakoršno se zakriva gledé na dogoke v Poddragi, o katerih kakor se kaže, niso še sklenjeni akti; nadalje objavljanje listov, kakoršna je znana škofovska okrožnica, kateri dajejo nasprotnikom slovenskega naroda orožje za napade celó v državnih zbornicah; variacije v zmislu imenovane okrožnice, katere je doslej prijavil dr. Mahnič: take in jednake pojave ne morejo napraviti dobrih učinkov. A „Slovenec“ ni nikdar grajal takih pojavljenj, marveč, ako jih ni prek zagovarjal, je vselej lepo molčal. Celó dr. Mahnič je očital

v svojem „Rimskem Katoliku“, da drugi duhovniki niso na straži proti duhu, kateri bi bil po njegovih mislih protikatoliški. No, ko pa je dr. Mahnič sam zagazil takó daleč, da je razglašal krive in protikatoliške, da, celó revolucionarne nazore in ideje v „Rimskem Katoliku“, je „Slovenec“, ki bi imel govoriti, zopet molčal, in je moral „Slovanski Svet“ stopiti v bran, da bi se ne kvaril čisti nauk katoliška vere med Slovenci. In „Slovanski Svet“, da bi izpodkopaval avtoriteto katoliške hierarhije! Ves naskok „Slovenčev“, kakor kaže že njegova letnica o žuganju Poddražanov s pravoslavljem že l. 1887, ko „Slovanski Svet“ še izhajal ni, spominja na basen: „Lupus et agnus“, in „Slovenec“ ima novo zaslugo, da nasprotniki slovenskega naroda se opirajo in se bodo opirali na njegovo — avtoriteto, kedar bodo ponavljali po listih in državnih zbornicah svoje napade na slovenski narod. Dvomimo pa, da bi si mogel tak list podkrepiti isto avtoriteto pri Slovencih samih.

Iz Poddrage pišejo „Slov. Narodu“ v št. 247. t. l. da je 22. okt. t. l. na vse zgodaj obkolilo Poddrago 17 žandarmov. „Takoj zarano bile so zastražene hiše: Ivana Furlana, župana našega, Ivana Božiča, zastopnika našega v cerkvenih zadevah; Ivana Žgurja, občinskega pisarja, in obč. pisarnica. Pri tem dogodku začelo se je ljudstvo zbirati in ugibati, kaj vse to pomenja. . . . Okolu 9. ure predpoludne pripeljejo se gg. dr. Kavčič, drž. pravdnika namestnik in Haußen od dež. sodišča v Ljubljani, in g. Bamberg, c. kr. pristav okrajnega sodišča v Vipavi s pisarji. Hiše zgoraj imenovanih zastraženih posestnikov z občinsko pisarnico vred so natančno preiskali, deloma pisma pobrali, med tem pa so žandarji ljudstvo razgnali. Poizvedovanja in zaslišavanja so dolgotrajna, in še jih ni konec. Zatoženi smo po §. 65. l. b. in 302 kaz. zak. . . . N. Fr. Presse, ki je že pred dvema dnevi bila o tem obveščena, poroča ob istem dogodku, a dostavlja: Die

Meldung erklärt, warum das Laibacher Amtsblatt seine eigene Meldungen in dieser Sache dementiren musste. Man scheint in Laibach die Gemeinde-Insassen von Poddraga nach dem Vorbilde der Affaire von Hniliczki behandeln zu wollen.“

„Vaterland“ ima iz Ljubljane daljši dopis, v katerem se govori, kakor da bi bili zunanji ščovalci deležniki pri Poddraški afëri. V obče silno veliko pišejo notranji in zunanji listi o Poddragi; pri tem je mnogo lažij vmes in veliko sumničenja nasproti slovenskemu narodu. A sumniči se tudi niža duhovščina, češ, da je prav imel znani pastirski list, ko je leta 1887. šibal panslavistiški duh te duhovščine. Dunajski listi so imeli tudi poročilo, da bi bil izdal knezoškof Ljubljanski poseben list zastran Poddrage in pristavljajo kot najnovejšo variacijo o tem, da bi veljal za to zadevo oni pastirski list, ki je bil izdan v obsojevanje praznovanja Giordano Bruno-ta ob odkritju njegovega spomenika v Rimu.

Sumljivo je pri vsem to, da se vtikajo v zadevo židovski listi, o katerih je trdil Dunajski „Vaterland“, da se redé o tolsti piči iz Welfskega fonda, in da iz teh listov natančno zabele ujejo vse velikonemški listi zunaj našega cesarstva. Z druge strani je pa zanimiva taktika Ljubljanskega „Slovenca“, ki je od začetka iskal vzrok po vsem drugod, nego posleje, ko mu je dobro došel napad, sosebno na „Slovanski Svet“. To spiranje v lastnem taboru in pa zavračanje krivde na druge s člankom, ki se ne dá kvalifikovati, kaže, da ni vse v redu. Ne gledé na to, kaj se še pojasni vsled sodnijskih preiskav, je vendar že sedaj opomniti, da se je godilo že mnogo krivic pod zaščito „formalne pravice“. Tudi v Šekspirjevem „Trgovcu Beneškem“ je oseba, ki je imela formalno pravo, pa služi vendar v tipičen zgled krivičnikov, kakó je ločiti zunanje formalno pravo od notranje vsebine. To ob kratkem onim, ki ne marajo nikdar priznati krivde v lastnem taboru, in ki, kakor dr. Mahnič, da si mu je dokazana mnogostranska krivica ponesrečene njegove polemike; vendar ob danih mu zaupnicah sam sebe tolaži s klicem: „Ne udajmo se!“ Kakor da bi bila storjena zmeta in krivica zavisna od takega klica!

Dr. Mihael Napotnik, kn. šk. konsistorijalni sovetnik, c. kr. dvorni kaplan in ravnatelj v c. kr. zavodu za višo vzgojo duhovnikov na Dunaju, je imenovan škofom Mariborskim, torej za štirsko Slovence. On je rojen 20. septembra 1850 pri Konjicah na Štirimskem. Bil je priden dijak na gimnaziju, pisal je že zgodaj slovenski v „Zoro“ kot „Lipakov“ v „Vestniku“, „Kresu“, „Slovenecu“ in je priobčil tudi sam nekaj svojih spisov. Med temi so: „Kratek pregled bosanskega slovstva“, „Sveti Viktorin, škof Ptujski, cerkveni pisatelj in mučenec“. Itd. O njegovem značaju, marljivosti in rodoljubju poročajo samo lepe reči, in Slovenci so brez izjeme veseli, da zasede Slomšekovo sedež zopet viši pastir, o katerem se nadejajo, da bo vreden njegovega nasledstva. Zares velika potreba je, da nastopi vladika, ki pridobi zopet zaupanje dobrega, poštenega slovenskega naroda, kateremu se mora goditi že veliko nasilje in krivica, predno se stavi v bran. Oni pa, ki vplivajo pri imenovanjih višjih pastirjev, utegnejo tudi spoznati, da je tudi državnim interesom pomagano najbolj tedaj, kedar ima viša duhovščina zaupanje pred vsem pri čredi, za katero jim je skrbeti, in da slučajni dobički, ki izvirajo iz kimovstva ali narodn neprijaznega vedenja, niso v nikaki primeri z moralno izgubo na druge strani. V nadi, da bo novi vladika štirskih Slovencev pošteval opravičene težnje in dejanske

potrebe svoje črede, pozdravljamo ga odkrito tudi mi: dobro došel in na mnogaja leta!

Deželno hipotekarno banko, da bi se ustanovila na Kranjskem, je predlagal poslanec g. Ivan Hribar v deželnem zboru Kranjskem. Ta predlog je jako srečen, ker je ustanova takega kreditnega zavoda gledé na ves položaj slovenskega prebivalstva silno potreba. Nadejati se je, da deželni zbor kranjski se poprime tega predloga zaresno in ga tudi odobri.

Volitve v mestni Tržaški zbor se bodo vršile za Trst 4., za njegovo okolico pa 17. novembra t. l. Politično društvo „Edinost“ se to pot ne bo vezalo gledé na mestne volitve na nobeno stran, ker so razmere take, da ne kaže družiti se z ital. konservativci; obrne pa toliko bolj vso svojo pozornost na volitve v okolici, kjer nasprotniki nastavljajo že dalje časa svoje mreže, da bi vlovili okoličane ter z njih pomočjo tudi iz okolice spravili v mestni zbor kakega slovenskega nasprotnika. Vrla „Edinost“ nepretržno dokazuje okoličanom nevarnost, katera jim preti od laške strani. Žalostno je pa to, da je že mnogo tujcev pokupilo obilo zemlje v slovenski okolici, in da okoličani se bojé izgubiti zaslužek pri tej gospodi, ako bi ne volili tako, kakor hoče ta gospoda, ki ima popolnoma različne interese od interesov avtohtomnega slovenskega prebivalstva. Potreba pa bi bilo, da bi Slovenci tudi iz drugih pokrajin pomagali tržaškim okoličanom; žal, da so Slovenci za ta del in za jednake prilike popolnoma brez organizacije. Nadejamo se, da slovenski in slovanski rodoljubi, bivajoči v Trstu, storijo svojo dolžnost gledé na slovensko, hudó skušeno tržaško okolico. Ta okolica ni samo za Slovence, ampak tudi za druge avstrijske Slované silne važnosti, kakor je važna za vse cesarstvo. Državniki, ako umejo v Avstriji svojo nalogo prav, morajo skrbeti, da se tržaška okolica ohrani, ker le takó bo možno ohraniti v okolici in Trstu nekaj slovenskega življa, ki bo v odločilnem trenutku jedin trdno stal in branil državne interese in Habsburško dinastijo. Zato pa tudi ne moremo umeti one politike, katera je slikala Slované v Trstu, okolici in na Primorskem kot centrifugalne življe, še manj pa, da so bili takim argumentom pristopni še vplivniši krogi; a ravno tako malo umeven nam je oni poskus, ki hoče tako imenovane konservativne in ravno tako imenovane liberalne italijanske življe družiti in potem morda razglašati svetu: „Glejte preobrat v avstrijsko lojalnem zmislu.“

S takim postopanjem se ne krepí politična morala, najmanj pa interes državni; s takim vedenjem se pravi računati na glupost nekih krogov, in že v tem samem tiči razžaljenje, na katero opozarjati je poklicanih zastopnikov največa dolžnost.

b) Ostali slovanski svet.

C. in k. vojna. Objavilo se je cesarsko pismo, katero zaukazuje, da se dosedanji naslov k. k. opusti ter odslej prideva „kaiserlich und königlich“, torej da se stavi med k. k. še veznik „und“ (in). Madjari se sklicujejo pri tej pridobitvi na pogodbo od l. 1867. Znano je, da besedica „in“ se je med „c. k.“ vložila že l. 1874. Tedaj je bila velika nejevolja med državniki, ki spadajo med centraliste stare vrste, to pa zato, ker so spoznali namero Madjarov, skupne vezi obeh državnih polovic vedno bolj trgati ter konečno doseči samo personalno unijo. Leta 1885. in pozneje so v državnem zboru, zlasti tudi v gospodski zbornici povdarjali jednoto države nasproti Madjarom. Oni, ki priznavajo škodo duvalistiške

oblike, obžalujejo vsak korak, ki se stori na poti do personalne unije, in Praška „Politik“ ob sedanjih prilikah v polni nejevolji naravnost trdi, da, ako bi bilo razširjanje dualizma prištevati dejanski državnim neobhodnostim, s katerimi se čutijo prisiljene računati celó najvišje oblasti, bilo najbolje nakrat storiti konec vsemu vznemirjanju — s personalno unijo.

V istrskem deželnem zboru so hrvaški in slovenski poslanci dosegli vsaj formalnost s tem, da je c. kr. vladni poverjenik prvokrat nagovoril zbor tudi v hrvaškem jeziku, v tem ko je pozdravil namestnik glavarjev g. Dukić samo hrvaški. Bila pa je že prilika, da je nečastno vedel se dež. glavar Campitelli nasproti hrvaščini, zaradi česar so ga zavrili hrvaški poslanci. Slovanske poslance bi bili radi izbacili Italijani, dasi ni bilo nikakega protesta proti njim, v tem ko so bili ital. poslanci takoj kljubu mnogoterim protestom potrjeni. V deželni odbor je izmed slovenskih poslancev izvoljen g. prof. Spinčić, izboren govornik in neumorno delavni rodoljub hrvaški, katerega najbrže izgubi vsled tega Gorica, kjer je za kratek čas svojega bivanja oživiljal mlačneže in mnogo koristil v spodbujanju po narodnih društvih. Umevno pa je, da se tak rodoljub rad preseli iz kraja, kjer teorizem sredi Slovencev ukončuje vsako živahnije narodno gibanje, z druge strani pa se kaže nemožato, rekli bi, mevžasto postopanje v borbah za narodna prava.

V hrvaškem saboru je predlagal poslanec Barčić, da se napravi adresa na Nj. Veličanstvo, v kateri naj se prosi za pridruženje Dalmacije k Hrvaško-Slavoniji, in da bi odbor 5 členov sestavil in predložil že v tem zasedanju izdelano adreso v razpravljanje. Predlog se je konečno sprejel s tem, da bo najprej razpravljala in pretresala ga odbor ad hoc 11 členov. Predlog se bo torej razpravljala v deželnem zboru hrvaškem. Vsakakor so važne soglasne izjave dveh za to pristojnih deželnih zborov.

Madjari nasprotujejo nameri, da bi se Dalmacija zopet pridružila Hrvaško-Slavoniji, to pa zato, ker hočejo, da se stvar izvrši po njih volji, in ker hočejo to vprašanje odnesti h koncu tega stoletja, menda za čas, ko se bo avstro-ogerska pogodba zopet pretresala v osrednjih zastopstvih. No, položeno je tako, da se želje stranke hrvaškega prava ne izpolnijo še takó naglo; s stališča narodne avtonomije bi pa tudi bilo želeti, da se izvrši prej ta, nego pa združenje Dalmacije s Hrvaško. Kajti nevarnost za Čehe in Slovence bi se povečala, ako bi tostranski državni zbor izgubil zastop jedne slovanske dežele. Odcepljenje Dalmacije in Galicije iz tostranske polovice je v programu nemških nacijonalcev, da bi toliko lažje pridružili Čehe in Slovence k deželam, ki spadajo pod nekdanji Nemški bund ali pod „Ostmarko“ Karola velikega. Ako se pa izvrši poprej narodna avtonomija v tostranski polovici, bi imeli Čehi in Slovenci vsaj potrebna uslovja v brambo proti tem očitnim nameram nemških nacijonalcev in prekritim enakim težnjam nemških liberalcev.

Poljaki in Čehi v Šleziji so se po občinskih odposlancih predstavili novemu predsedniku šlezkemu ter so izjavili, da so s sedanji razmerami v kulturnem in narodnem pogledu nezadovoljni, da hočejo solidarno postopati, dokler se ne izvrši jezikovna enakopravnost popolnoma. Prosili so ga, da naj se potegne zato, da se napravi v Opavi gimnazij s češkim učnim jezikom na državne stroške čemur pa Nemci silno nasprotujejo že

25 let. Dež. predsednik je obečal, da bo skrbel za strogo izvrševanje zakonov in tudi, da se ustanovi tak gimnazij v Opavi, ako je opravičen. Deputacije pa so nato med seboj še posebe zatrjevale si, da hočejo Poljaki in Čehi vzajemno postopati tudi na dalje v Šleziji. Lepo znamenje, če tudi kot nasledek sile.

V češkem deželnem zboru se je prečitela adresa Mladočehov, katera je jako obširna, združuje razne podatke v dokaz češkega državnega prava in potrebo koronanja. Staročehi ne bodo glasovali za to adreso, ker se jim zdi čas neprikladen. Zatorej bi bilo tudi neumestno soditi, kakor da bi se oni ne držali več istega zgodovinskega prava. Tako posledico pa je hotelo izvesti kaj puhlo glavno glasilo nemških liberalcev. Mladočehi pa ne dosežejo nikakega vspeha zaradi tega, ker niso skrbeli za uslovja, ki se morajo uresničiti, predno je možno misliti na koronanje; kakor je bilo že povedano, morali bi najprej vedeti, ali je najvišja dinastija zato, potem pa doseči sporazumljenje z Nemci. Vse kaže, da bi bilo celó s separatistiškega češkega stališča najbolje, ako bi začasno popustili Staročehi in Mladočehi isto skupno točko o češkem pravu ter težali po izvršbi narodne avtonomije, torej da bi pomagali s tem zajedno sebi, Slovincem in gališkim Rusom. Drugače bo pojemal vpliv Mladočehov, kakor se je dejanski zmanjšal vpliv staročeske stranke. Mladočehi so zahtevali, ko je novi namestnik grof Thun odgovarjal v nemškem jeziku na češko interpelacijo o razpustu Akademikega spolka, da naj bi isti odgovarjal v češčini, a ne v nemščini. Namestnik je odobral razpust spolka z razlogom, da dijaki naj bi se ne vmešavali v politiko. Dobro so razni listi opomnili, da principe porablja na mnogo strani še le o prilikah, ko so prizadeti Slovani. Spominjali so na prošlo dobo ustavovernih vlad in tudi na slučaje sedanjih vlade, ko so nemški dijaki uganjali politiko in sicer še vse drugače, nego češki dijaki v tu mišljenem slučaju, ko so bolj idejalno izrazili sočustva zunanjemu dijaštvu v Pariz. A slovanski dijaki niso nikdar porabljali svobode, ko se je dopuščala nemškim dijakom. Naj si bode kako načelo dovoljeno ali ne, Slovani so vselej prepozni, in nje zadeva generalizacija v izražanju, oziroma obsojevanju načel, katera rabijo v kaki dobi, v kakem momentu druge narodnosti. O tem bi mogli napisati posebno, jako obširno poglavje.

Na predlog dr. Riegra bo pretresal adreso Mladočehov poseben odsek.

Madjarstvo v službi velikonemških interesov. Stvar je znana, da bi se dualizem najbrže ne bil vstvaril, tem manj pa obdržal, ako bi ga ne podpirala ona politika, ki deluje na korist nemštva v obče in Velikonemčije posebe. Vendar pa je zanimivo slišati to potrjenje tudi iz ust madjarskih politikov samih. Takó je zagovarjal poslanec volilnega okraja Agnethlen, Guido pl. Bausnern madjarsko idejo med erdeljskimi Saksonci tudi z naslednjimi stavki: „Pa tudi v interesu nemškega cesarstva je, da se madjarstvo okrepi čim dalje bolj, da se vedno bolj razširi na Ogerskem in odločujoč vpliv obrani na zunanjo politiko avstro-ogerskega cesarstva.“ Od tod izvira tudi, da velikonemška in madjarska politika hodi vspredele poti gledé na notranje uredbe v kronovinah, zastopanih v državnem zboru na Dunaju. Zato tudi vedno podpirajo oni liberalni Nemci znotraj Avstrije madjarsko politiko. Zato vidimo, da se državnemu pravu in kronanju s češko korono upirajo Velikonemci zunaj Avstrije, liberalni in nemškonacijonalni Nemci v Avstriji vspredele z Madjari. Z apadiktično gotovostjo

vemo vselej naprej, pri kateri točki bodo navedene vrste Nemci in Madjari nasprotovali cislitavski politiki, in nasprotje od teh strani je gotovo vselej tedaj, kadar bi se imeli utrditi Slovani in država v tostranski polovici. To je tudi dosledno; kajti očitno je, da se podpira duvalizem v trajno in vedno večje oslabiljenje slovanskih narodnostij obeh polovic; torej mora isti duvalizem pokazati svojo nasprotujočo moč, kadar koli bi se hoteli Slovani okrepiti po kakoršnih potih koli.

Srbsko skupštino je otvoril 20. okt. regent Ristić. Oznajanja najprej odpoved kralja Milana in nastop jedinega sina njegovega Aleksandra I., s katerim da pričinja napredniša doba v Srbiji; zahvaljuje se vsem državam in državnim poglavarjem, ki so kralja Aleksandra ob maziljenju v Žici počastili ali z odposlanci ali posredovanimi pozdravi. Vlada je takoj sprejela tabačni monopol v svojo upravo, da bi se pomnožili državni dohodki. S francosko družbo se je sporazumela ter isto tako prevzela v državno oskrbovanje železnice. V lastni cerkvi kaljeni mir je zopet uredila ter zopet postavila kanoniško hierarhijo. Upravo cerkve in njeno razmerje k državi določi poseben zakon. Potem našteva vladne predloge, katere bo skupštini obravnavati sedaj in pozneje, najprej take, da oživi ustava in gospodarsko položaje. Srbija potrebuje zaradi tega miru na zunaj in znotraj; v prijateljstvu in prijaznosti je nasproti vsem državam, in je v tem pogledu nova vlada še kaj pridobila. Z balkanskimi narodi hoče Srbija istotako živeti v miru in čuvati ž njimi samostalnost pojedinih teh narodov.

Kraljica Natalija je dobila dovoljenje, da se je sešla s sinom svojim, s kraljem Aleksandrom; ona hoče v Belgradu ostati, živeti v bližini svojega sina.

Princ Ferdinand Koburški je odpotoval iz Bolgarije ravno tiste dni, ko je došel car Aleksander v Berlin. Odšel je preko Dunaja, Monakovega v Pariz. Vsled vsega tega so ugibali in še ugibljejo, kaj da pomeni tako potovanje Koburžana. Izrazili so se celo, da se ne vrne več v Bolgarijo pa to ni menda res.

Ruski jezik na Ogerskem. „Листок“ (Listok), polumesečnik, jedini list ogerskih Rusov, ki ga izborna uredništvo katoliški duhovnik g. Evg. Fencik, piše v 16. št. t. l. o tem predmetu: „Po povolu preganjanja ruskega jezika pri tukajšnji Ungvarski gimnaziji se je obrnila konzistorija eparhije Mukačevske s 5. jul. t. l. pod št. 3137 k ministerstvu bogočastja in narodnega prosvetčenja s prošnjo, da bi, kakor je bilo poprej, zakon božji in ekshortacije čitali se ruski mladini po ruski; vendar na predlog glavnega vodje Košicekega okroga ministerstvo s svoje strani je objavilo kot potrebno, da bi se zakon Božji in ekshortacije držali na *madjarskem* jeziku; pozvalo je zajedno eparhijalno načelnštvo, da bi na to dalo svoje soglasje. *Ne drznemo se misliti, da bi naša eparhijalna uprava odločila se na tuk samoubijstveni korak.*“ Takó se izvršuje narodna enakopravnost na Ogerskem, in stiskanim ogerskim Rusom, kakor znano, unijatom, je takó malo prilike dane za učenje materinega jezika, da jim mora „Listok“ dajati pojasnila slovnična. V vsaki številki je nekaj ruskih vaj. V vsaki številki je tudi razložen kak oddelek liturgije, iz katere se je možno poučiti o razliki latinskega in slovanskega obreda.

Nagrade ruskih pisateljev. Kratko pred smrtjo je prodal Turgenjev pravo k izdajanju svojih spisov Glazunovi za 90.000 rubljev. Saltykov-Sčedrin se je pogajal kratko pred smrtjo s knjigarjem Dumnova za pravo lastništva, in ta mu je ponujal 60.000 rubljev. Dela Go-

goljeva prodana so za 60.000 rubljev, Puškinova in Gončarova po 35.000, Nekrasova za 15.000, basni Kruglova za 14.000, drame Ostrovskega za 10.000, pesmi Žukovskega za 5000 rubljev. Nedavno je Gleb Uspenski prodal Pavlenkovu svoja dela za 25.000 rubljev; prvo leto se je razprodalo v drugi izdaji od teh 10.000 odtisov. Popularni spisi in učne knjige se prodajejo najdražje za beletristiko. Tako je dobil Evtuševskij za svojo računico od založnika Polubojarmova 50.000 rubljev, ali zato je razprodal 900.000 odtisov te računice.

Car Aleksander III. je prišel in je bival konečno v Berlinu, kjer so ga na dvoru sprejeli prav prijazno. Cesar Viljem se je spominjal v svoji napitnici na carja stoletnega prijateljstva med rusko in prusko dinastijo ter se je izjavil, da je volja tudi njega gojiti isto prijateljstvo. Car je temu pritrdil, rekše, da deli isto od cesarja Viljema izražena čustva. Dalje se je cesar Viljem spominjal pred carju predstavljenim polkom skupnih nekdanjih bitev, bojov pruskih in ruskih vojsk (armad). Knez Bismarck je bil pri carju 80 minut na pogovoru; njega je car odlikoval ob raznih momentih ter mu je celo napil pri cesarski mizi. Iz vsega so posneli, da sta se pruski dvor in pruska diplomacija prizadevala carja Aleksandra ogreti, in konstatovali so, da je bil poslednji sicer hladen od začetka, potem pa vedno prijaznejši v občevarju in veselejšem obraza. Velikonemški in avstrijski nemški liberalni listi so z očitno namero poniževali pomen tega obiska, in madjarsko-židovski „Pester Lloyd“ je izražal jednako očitno bojazen, da bi se Velikonemčija sporazumela kakor si bodi z Rusijo. Pozitivnega o pogovorih in dogovorih se doslej javno še ne vé, vendar je dal knez Bismarck razumeti, da je pruski dvor in on jako zadovoljen s pohodom Aleksandrovim. Objavili so nekoliko že v tem zmislu, češ, da Nemčija ni interesovana v Bolgariji, in da ona se ne bo vtikala, ako se posreči Rusiji utrditi simpatije v Bolgariji. Prusija da bi tudi ne bila proti temu, ako bi se prisilil princ Koburški, da bi odstopil s knežjega prestola na Bolgarskem.

Knjeginja Črnogorska je porodila 11. dete, sina, ki je tretji. Veliko veselje je zavladalo tudi ob tej priliki med Črnogorci. Veselje jim je napravila tudi letos omožena hči Milica, ki je vso doto, podarjeno ji od carja Aleksandra, skupno jeden milijon rubljev, poslala v Črno Goro z namenom, da bi pripomogla prebivalstvu lažje prenašati slabo letino.

Stanko J. Radonjić vojvoda, minister inostranih del v Črni Gori, bližnji rojak knezov in prijatelj, ljubljene naroda, umrl je 13. oktobra v Cetinju. „Glas Črnogorca“ našteva zasluge pokojnikove za Črnogorce in za ves srbski narod ter pravi: „Ime pokojnika tako je utkano (vpleteno) v najnoviju povjestnico Crne Gore, v doba preporodžaja (preporoda) i proširenja ovog „svetog stijenja“ (skalovja), da bi značilo pisati tu povjestnicu, kad bismo htjeli opisat njegov život.“

KNJIŽEVNOST.

Družba sv. Mohorja, največa slovenska družba s sedežem in lastno tiskarno v Celovcu, razpošilja sedaj za tekoče leto izdane knjige. Te so: Koledar za navadno leto 1890; Življenje Kristovo, spisal Kuhala Ivan; Življenje Marije in Jožefa, popisal Janez Volčič; Občna zgodovina za slovensko ljudstvo, 13. snopič, spisal Josip

Starè; Fizika, I. knjiga, spisal Henrik Schreiner; Slovenske večernice, 43. zvezek. Koledar obseza poleg imenika družbenikov med drugim: popis Trsta s slikami; „Kmetijske šole“, spisal dr. J. Vošnjak; „Slovenski poslanci v drž. zboru“ (s slikami); Razgled po svetu, sestavil Ign. Žitnik; Vodnikova slavnost v Ljubljani, z njegovo in sliko rojstvenega doma. V Večernicah so med drugimi: Domačija nad vse! povest, spisala Pavlina Pajkova; Bajka o ribiču in ribici, po Puškinu preložil A. Aškerc; itd. I. Knjiga Fizike ima mnogo čednih slik.

Ta družba je bila potrjena 5. jun. 1. 1860; družbeniki so se ji polagoma, od začetka jako počasno množili, to pa zaradi tega, ker ni bilo povsod osnovnih šol; v zadnjem desetletju pa je napravila velikanske korake; kajti letos šteje ona 658 dosmrtnih, 45384 letnih, vkup 46042 udov. Drugo leto, po 30letnem obstanku, ako pojde takó naprej, štela bo 50 tisoč členov in bo s tem praznovala najlepši jubilej. Veselo je tudi to, da je število rezijanskih Slovencev pod Videmsko nadškofijo pomnožilo se na 147 ali za 26 udov od lani. Družba razpisuje za l. 1890, kakor vsako leto za darila 210 gld. za 6 izvirnih povestic in 140 gld. za 4 poučne spise. Dohodkov je imela letos 48.609 gld., stroškov pa 48.601 gld. Ostaje ji gotovine okoli 8 gld. Vsa matična glavnica pa znaša 19.092 gld. in 200 gld. v obligacijah, katera je na obresti zavarovana v družbini hiši in tiskarni. Vodja je dr. Val. Müller, stolni prošt, Lambert Einspieler, korar in knezošk. kancelar pa podvodja, Janez Hutter tajnik, Šim. Janežič blagajnik in ravnatelj družbine tiskarne. Odborniki. And. Alijančič, korar in dekan; dr. Jak. Šket, c. kr. gim. prof.; Jan. Wieser, župnik, B. K. Rosbajer, trgovec.

Deutsch-slovenisches Hand-Wörterterbuch von Anton Janežič. (Nemško-slovenski ročni slovar od Ant. Janežiča). Tretji, popolnoma predelani in pomnoženi natis, ki ga je izvršil Anton Bartel, c. kr. profesor v Ljubljani, s sodelovanjem kolegov, ki so: A. Kaspret, M. Petelin, J. Pichler, L. Pintar, M. Suhač, A. Tavčar. Celovec 1889. Tiskala in založila družba sv. Mohora. Str. IV + 842. Cena 3 gld.

Že davno je bila pošla 2. izdaja Janežičevega ročnega nemško-slovenskega slovarja; drugi Slovani, ki se zanimajo za slovensko književnost, kakor tuji, ki se uče slovenščine zaradi svojih praktičnih interesov, popraševali in težavno so pričakovali nove izdaje tega slovarja. Že zunanji obseg kaže, da se je pomnožilo poprejšnje gradivo; kakó skromna je bila prva izdaja in kak debel zvezek imamo sedaj pred seboj! V predgovoru se tudi po pravici povdarja veliki napredek slovenske književnosti gledé na popravilo in utrjenje pojedinih oblik, kakor zlasti tudi gledé na pomnožitev leksikalnih snovij. Sotrudniki so si prizadevali besede podajati v pravi obliki po pravopisu in oblikoslovlju, so iztrebljali napačne izvode, so sebnó tudi nejasne, ponajveč iz nemščine izviraóe lokalizme, porabljali so leposlovno in književno slovnost ter so takó v slovarskem pogledu podali občinstvu zvesto sliko sedaj običajnega literarnega jezika slovenskega. Veliko marljivost so pokazali tudi glede na dovršne in nedovršne glagole, katere so povsod deli drugi poleg

drugega. Zajedno, kjer je bilo potreba, dali besedam pou-darek, kateri je gledé na tujce ravno takó koristen in potreben, kakor zaznamovanje poluglasnega *e* o raznih sufiksih.

Kar pa daje posebno vrednost tej knjigi je to, da obseza tudi terminologijo politiške uprave in izraze rabljene v politiskem življenju. Vidi se, da so gg. sotrudniki preiskali in porabili, kjer je bilo kaj novega in utemeljeno osnovanega. Ves slovar svedoči ne samo o tem, da so gg. kos svoji nalogi, katere so se lotili, ko so po najnovejši slovarski tehniki vstvarili novo delo, ampak da so bili tudi izredno marljivi. Samo takó je umeti, da so mogli poleg opravljanja svojega poklica v dobi treh let dogotoviti v resnici predelani in bolj nego navadno pomnoženi slovar. Ako poštavamo neprilichnost, da se je tiskal slovar v Celovcu, a gg. sotrudniki so ga izdelovali in izvrševali njegovo korekturo v Ljubljani, čuditi se je, da se ni ugnjezdilo tiskovnih pogreškov v slovar, kakoršen se je utepel na strani 554, kjer stoji „Rippenquallen“ najbrže namesto za „Ríppenfell“. Drugače je na zadnji strani prav majhno število popravkov, katere so gg. sotrudniki popravili sami. Po vsem tem mramo biti gg. sestavljalcem jako hvaležni, ako pomislimo, kake težave in sitnosti jim je bilo premagovati in koliko skopo odmerjenih jim ur žrtvovati za narodno podjetje, katero dela pred vsem čast njim, potem pa tudi družbi sv. Mohora, ki je jako čedno tiskala in zajedno založila to delo. Priznanje zaslužnega dela od vseh krogov pa se pokaže gotovo tudi s tem, da bodo rodoljubi obilo naročali se na ta slovar.

„Knjižara dioničke tiskare.“ Dionička tiskara v Zagrebu je ustrojila knjigarno pod tem naslovom. Knjigarna bode zalagala koristne, razvoj hrvaškega naroda pospešujoče knjige, bo v zvezi s knjigarji in založniki, bo imela na prodaj vse hrvaške, srbske in slovenske knjige in časopise, pa tudi književna dela drugih Slovanov. Knjigarna si je postavila lepo in potrebno zadačo na Jugoslovanskem, a želeli je, da dobi podjetje podpore onih strani, za katere hoče delovati.

„Slovanstvo ve svých spevech“. Ludvik Kuba, izdajatelj tega od strokovnjakov že od začetka pripoznanega dela, je tudi letos popotoval po slovanskem jugu; bil je v Zagorjahu, v zagrebški okolici, po severnem delu Hrvaške, v Liki in Krbavu, vstočnem pobreežju Save, po Slavoniji in Bosni. Tu se je sam preveril o pristnosti in obilosti jugoslovanskih melodij, katerih je sam napisal veliko število. Doslej priobčuje zadrugoma slovenske pesmi, katere je možno naročiti posebe za skupno ceno 3 gld. 20 kr. pri g. izdajatelju v Poděbradech na Češkem. Sliši se, da Slovenci se naročajo doslej malo na izbornó urejene in harmonisovane skladbe lastnega naroda. Tega neugodnega poročila nismo mi nikakor pričakovali; daje pa slabo svedoštvo, zlasti slovenskemu učitelstvu in pripravnici učiteljskim, da tako neugodno sposabljaóo ukus učitelstvu za pravo glasbo. V obče pa so slovanski naobraženci na mnogo strani pravi indiferentni glede na duševna dela, katera proizvajajo slovanski rodoljubi z veliko požrtvovalnostjo.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzellini 4.